

De ontworpen wijzigingen van de „Regtspleging bij de Landmagt”,

DOOR

J. J. C. VAN DIJK.

Bij Koninklijke Boodschap van 8 Maart j.l. werd aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden een Ontwerp van Wet tot wijziging van de Regtspleging bij de Landmagt en van die bij de Zeemagt, alsmede van de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof”, met bijbehorende Memorie van Toelichting (M. v. T.). Geene onverwachte gebeurtenis inderdaad. Overbekend is het, hoe reeds zeer spoedig na het tot stand komen der militaire strafwetgeving in 1814—1815, werd aangedrongen op eene algeheele herziening; hoe in den loop der jaren velerlei pogingen in die richting zijn mislukt; hoe eindelijk wijzigingen tot stand kwamen in het materieel militair strafrecht en het tuchtrecht (voornamelijk in 1879 en daarna in 1886 bij invoering van het Wetboek van Strafrecht); hoe ten slotte een nieuw Wetboek van Militair Strafrecht (W. v. M. S.) en eene nieuwe Wet op de Krijgstucht (W. K.) in 1903 het Staatsblad bereikten en nu op invoering wachten. Na het materiele strafrecht, het formeele; dat was van den aanvang af het werkprogramma der Regeering. Herziening van het Wetboek van Strafvordering (W. v. Sv.) is derhalve nu aan de beurt, om te worden gevolgd door eene geheel nieuwe militaire rechtspleging, zooveel mogelijk aansluitende aan de burgerlijke strafvordering, aangezien toch het bestaande militaire procesrecht nimmer tot grondslag van eene nieuwe regeling zal kunnen dienen. Het valt niet te zeggen, wanneer die omvangrijke

arbeid ten einde zal zijn gebracht; van daar, dat bij de beraadslaging over het Wetboek van Militair Strafrecht door de Regeering¹⁾ werd toegezegd, dat, in afwachting van de invoering der nieuwe militaire wetten, eene herziening van de militaire rechtspleging zou worden voorbereid om te trachten de meest in het oog springende en grootste misstanden weg te nemen. Aan deze in de Troonreden van 1902 en 1903 herhaalde toezegging werd voldaan door de indiening van bovengenoemd Ontwerp.

Wij staan dus hier voor eene partieele herziening, die »uit den aard der zaak een bijzonder tijdelijk karakter heeft» (M. v. T.) en reeds daardoor het kenmerk van onvolledigheid bezit. De Regeering erkent zulks dan ook volmondig, maar heeft gemeend zich te moeten beperken tot die onderwerpen, »waaromtrent vrij wel een communis opinio bestaat» en de wijzigingen »niet te mogen uitstrekken tot punten, die vele en ingrijpende veranderingen zouden noodig maken, of welker behandeling door te zeer uiteenlopende zienswijze zou kunnen worden bemoeilijkt». Het spreekt dan ook wel van zelf, dat bij de beoordeeling van het Ontwerp dat standpunt moet worden geëerbiedigd en slechts mag worden gevraagd: wordt bij deze herziening gegeven, wat gegeven *kan* worden binnen het kader, door de Regeering zelve getrokken? Geene eischen kunnen, na herziening, aan de Wetten op de Rechtspleging worden gesteld als aan eene procesregeling uit één stuk; zoo ooit, dan is hier van toepassing: het zetten van nieuwe lappen op een oud kleed, al moge dan ook het nieuwe in uiterlijken vorm zoo veel mogelijk in overeenstemming zijn gebracht met het bestaande. Vergelijking met de burgerlijke strafvordering hier te lande of met buitenlandsche wetgevingen kan dan ook gevoegelijk worden nagelaten 1).

Waar de meening mocht worden gehuldigd, dat eene her-

1) Zie daarvoor o. m. P. P. C. COLLETTE, Herziening van het formeel militair-strafrecht, mede in verband met de Deutsche Militärstrafgerichtsordnung van het jaar 1898 (Verslagen der V. t. b. v. d. krijgswetenschap, 1898/1899); Mr. F. A. VAN ENGEN, Militaire Rechtspleging, 1904.

ziening onmogelijk is, omdat het geheele militaire strafproces is gebouwd op beginselen, die in het moderne strafproces niet meer t'huis behooren, en in al zijne deelen den stempel draagt van een tijdperk van rechteloosheid van den beklaagde, daar deelen wij die meening volkomen, wanneer het oog uitsluitend wordt gevestigd op eene algeheele herziening; dat neemt echter niet weg, dat enkele verbeteringen, die ten goede komen aan de rechtspositie van den militair, al vertoonen zij zich ook vreemd te midden van dergelijke antieke omgeving, dankbaar worden aanvaard.

Onder dagteekening van 26 Mei j.l. verscheen het Voorloopig Verslag (V. V.) van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, terwijl reeds te voren het vóór en tegen van het Ontwerp in verschillende artikelen werd besproken 1).

Alvorens over te gaan tot het geven van een overzicht van de voorgestelde wijzigingen, voornamelijk voor zoover die betreffen de Rechtspleging bij de Landmacht (R. L.), en daaraan enkele beschouwingen vast te knopen, dienen een paar punten te worden aangeroerd, die meer het Ontwerp in zijn geheel betreffen.

In de eerste plaats kan het niet overbodig zijn, de vraag te stellen of onder de voorgestelde wijzigingen ook zijn opgenomen die, welke noodzakelijk of althans zeer gewenscht zijn in verband met de invoering van het W. v. M. S. en de W. K. Hoewel de Regeering zich daarover in de M. v. T. niet uitdrukkelijk uitspreekt, mag toch die vraag ontkennend worden beantwoord. Blijkbaar hebben we hier te doen met eene geheel zelfstandige wetsvoordracht, buiten direct verband met de wettelijke voorzieningen, die met de invoering der militaire wetten zullen gepaard gaan. Hiertoe behoeft slechts te worden verwezen naar de reclame-artikelen, die onveranderd zijn gebleven, behoudens

1) Zie *Nieuwe Rott. Courant* van 26, 27 en 29 Maart, *Het Vaderland* van 16, 17 en 18 April, *Algem. Handelsblad* van 26 April, 1, 18, 20 Mei en 7 Juni, *Marineblad* van 1 Mei 1904, *De Militaire Gids*, 6e afl. 1904.

het wegvallen van de bepaling betreffende het verplicht arrest 1), terwijl toch in de artt. 61—68 W. K. eene nieuwe regeling der reclame is neergelegd 2); of wel naar het ontbreken van bepalingen betreffende de bewijsleer, die toch in het formeel militair strafrecht dienen te worden opgenomen, nu bij het vervallen van de Crimineele Wetboeken elke regeling daarentrent zal worden gemist; of ook naar het bestendigen van verschil in terminologie; enz. In verband daarmee is ook het tijdstip („door Ons te bepalen”, zie art. 19 van het Ontwerp) waarop de wijzigingswet bestemd is om in werking te treden, niet afhankelijk gesteld van het tijdstip, waarop de nieuwe militaire wetten, ingevolge nadere regeling bij de wet, zullen worden ingevoerd (zie artt. 144 W. v. M. S. en 74 W. K.).

Tweeërlei kan hieruit worden afgeleid :

1^e. dat de voorgestelde wijzigingen bestemd zullen zijn om *zoo spoedig mogelijk*, los van de overige militaire wetgeving, in werking te treden ;

2^e. dat bij de invoering van het W. v. M. S. en de W. K. op nieuw wijziging van de formeele militaire strafwetten noodig zal zijn.

Moge blijken, dat hierin geene aanwijzing ligt, dat invoering van de nieuwe militaire wetten nog geruimen tijd op zich zal laten wachten ! Eenige vrees daarentrent is gerechtvaardigd, want welke andere redenen zouden er kunnen zijn, de wijzigingen in het formeel militair strafrecht in twee tempo's voor te stellen en niet alle wijzigingen bij eene zelfde wetsvoordracht, zooals ook in het V.V. wordt gevraagd. Te meer is er aanleiding voor deze vraag, waar art. 18 van het Ontwerp bepaalt, dat

1) Reeds nu meent het H. M. G. termen te kunnen vinden, het verplicht arrest op te heffen, wanneer „het onderzoek van den Krijgsraad verzocht wordt”.

2) Deze regeling omvat evenwel niet de reclame-procedure voor het H. M. G. Zooals bekend is, zal in de toekomst de reclame moeten worden ingebracht „bij den tot straffen bevoegden meerdere onder wiens rechtstreeksch bevel de strafoplegger gesteld is”, terwijl de eindbeslissing van het H. M. G. kan worden ingeroepen, wanneer het beklag geheel of gedeeltelijk ongegrond wordt bevonden.

de R. L. en de R. Z., na de nu voorgestelde wijzigingen en aanvullingen, »in eene doorlopend, genummerde reeks van Titels, Hoofdstukken en Artikelen (zullen worden) samengevat”.

In de tweede plaats zij er de aandacht op gevestigd, dat het aanhangige Ontwerp de vraag betreffende de militaire rechtsmacht onaangeroerd laat, en terecht. Over het *bestaan* van den militairen rechter kan toch moeilijk incidenteel worden beslist bij eene wetsvoordracht tot partieele wijziging der wet, die het militaire strafproces regelt, terwijl de *omvang* der militaire jurisdictie reeds daarom buiten beschouwing blijft, omdat de regeling daarvan niet in de formeele militaire strafwetten wordt gevonden.

Het behoeft wel geen betoog, dat aan eene algeheele herziening van het militair strafproces eene principieele beslissing omtrent de militaire rechtspraak moet voorafgaan; als de militaire rechter bestemd is om te verdwijnen, heeft die herziening natuurlijk geen zin meer, want dan zal het burgerlijk strafproces door den burgerlijken strafrechter worden toegepast, ook bij zijne rechtspraak over militairen. De strijd over de militaire jurisdictie zal misschien reeds principieel worden gevoerd bij een Ontwerp van Wet betreffende eene (voorloopige) regeling der rechtsmacht van den militairen rechter, dat noodzakelijk onder de wettelijke voorzieningen bij invoering van het W. v. M. S. en de W. K. moet zijn opgenomen; bij het vervallen toch der Crimineele Wetboeken zullen ook de daarin opgenomen bepalingen betreffende de militaire rechtsmacht dat lot deelen. Gedurende de beraadslagingen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over het W. v. M. S. en de W. K., en wel in het bijzonder bij de behandeling van artt. 15 W. v. M. S., 58 en 59 W. K., is dat onderwerp reeds ter sprake gekomen, zonder dat werd aangestuurd op het nemen eener beslissing; men wenschte dienaangaande niets te praecjudicieren, in verband waarmede enkele wijzigingen in die wetten werden aangebracht. Dat neemt niet weg, dat tot zekere hoogte in die wetten reeds gepraecjudiceerd is in de richting der militaire rechtspraak, ook in tijd van vrede; in

enkele artikelen toch (58—60 W. K.) wordt gesproken van den »militairen rechter», zonder uitsluitend te doelen op de rechtspraak in tijd van oorlog; duidelijk spraken zich ook in die richting uit zoowel de Regeering als de Ontwerper der wetten. De voorspelling schijnt dan ook niet gewaagd, dat niet zoozeer de vraag of er een militaire rechter zal zijn, dan wel de vraag hoever diens jurisdictie zich zal uitstrekken, onderwerp van den strijd zal uitmaken. Moge de beslissing ons doen behouden, hetgeen we bezitten: eene uitgebreide militaire jurisdictie!

Op dit onderwerp nader in te gaan, valt buiten het kader van deze bespreking, evenzeer als eene desbetreffende regeling buiten het kader van het aanhangige Ontwerp bleek te liggen. Alleen zij er hier nog op gewezen, dat het vraagstuk betreffende de militaire rechtsmacht alleen dan zuiver komt te staan, wanneer de militaire procesvorm en de organisatie der militaire justitie aan rechtmatige eischen kunnen voldoen. Eerst dan zal kunnen blijken of de militaire justitie inderdaad minderwaardig *moet* zijn, en of dientengevolge de eisch naar goed recht inderdaad in conflict moet komen met de eischen tot behoud eener uitgebreide militaire rechtsmacht in tijd van vrede. Wij gelooven het niet; maar hoe het ook zij, een veroordeelend vonnis over de waarde der militaire rechtspraak zal eerst dan een krachtig argument zijn, wanneer het kan steunen op gegevens, welker beteekenis niet onzuiver wordt gemaakt door omstandigheden, die geen verband houden met de waarde van den militairen rechter.

Hetgeen in het V. V. door sommige leden wordt opgemerkt omtrent afschaffing der afzonderlijke militaire rechtspraak in tijd van vrede en door andere omtrent eene splitsing der jurisdictie over militairen, moet dan ook worden geacht niet ter zake dienende te zijn. Waar eerstbedoelde leden overigens van oordeel zijn, »dat invoering van openbaarheid der zittingen van de krijgsraden bij wijze van partieele herziening deze goede zijde zou hebben, dat zij de onhoudbaarheid van rechtspraak door militairen duidelijk aan het licht zal brengen», daar meenen wij integendeel, dat die openbaarheid zal zijn een prikkel te meer

voor den militairen rechter om te toonen, dat de rechtshantering ook in zijne handen veilig is.

Wanneer we ons het militair strafproces in zijne hoofdtrekken voor den geest halen, wordt onmiddellijk de aandacht gevestigd op een aantal hoofdfouten, waarop in woord en geschrift reeds tal van malen gewezen is. We noemen :

de wijze, waarop eene strafzaak naar den krijgsraad wordt verwezen ;

de regeling der preventieve hechtenis ;

het tijdelijk karakter van de krijgsraden ;

het ontbreken van eene deugdelijke basis van het proces (in den geest van de dagvaarding der burgerlijke strafprocedure) ;

de schriftelijke behandeling in tegenstelling van het mondeling, rechtstreeksch onderzoek voor den beslissenden rechter, in verband waarmede het zwaartepunt van het proces niet ligt in het onderzoek ter terechtzitting van den krijgsraad, maar in het onderzoek voor officieren-commissarissen (Offⁿ.-Cⁿ.);

het geheim karakter der terechtzittingen van den krijgsraad ;

het gemis van een raadsman en verdediger voor den beklagde ;

de vereeniging der verschillende functiën van „openbaar aanklager”, secretaris, adviseur van den krijgsraad en ten deele die van rechter-commissaris in éene hand, nl. in die van den auditeur-militair (A. M.);

onvoldoende gelegenheid tot toepassing van rechtsmiddelen ;

het brengen der gerechtskosten ten laste van den veroordeelde ; enz.

Deze opsomming — waaraan nog velerlei zou kunnen worden toegevoegd, zoo o. m. verschillende gebreken in de wijze, waarop het onderzoek voor Offⁿ.-Cⁿ. plaats heeft ; het gemis van eene verstek-procedure, enz. — moge voldoende zijn om te doen zien, in hoeverre de Regeering heeft gemeend, verbeteringen te kunnen aanbrengen.

De M. v. T. zegt dienaangaande :

»De bedoelde gebreken (welke sedert lang zijn erkend en dringend verbetering vragen) zijn in hoofdzaak :

- 1e. de wijze waarop rechtsingang verleend wordt en in verband daarmee het voorloopig arrest ;
- 2e. de wijze waarop de krijgsraden worden samengesteld ;
- 3e. de wijze waarop de naar den krijgsraad verwezen zaken op de zittingen van dien raad worden behandeld ;
- 4e. het appèl van vonnissen van krijgsraden ; en
- 5e. de veroordeeling van beklaagden in de kosten van het rechtsgeding.”

Door de voorgestelde wijzigingen zal dan o. a. worden voorzien in het navolgende :

- a. de niet-openbaarheid van de terechtzittingen der krijgsraden ;
- b. het gemis van een raadsman en verdediger voor den beklagde ;
- c. het ontbreken van de mogelijkheid om ter terechtzitting van den krijgsraad getuigen te hooren, op wier verklaring door den beklagde prijs wordt gesteld ; en
- d. het al te tijdelijk karakter van de krijgsraden bij de landmacht.”

Tevens is van de gelegenheid gebruik gemaakt om enkele meer ondergeschikte punten, welke wijziging evenzeer noodzakelijk werd geacht, in het Ontwerp op te nemen.

Nu zal het aanstonds opvallen, dat twee hoofdfouten geheel buiten beschouwing zijn gelaten, nl. de schriftelijke behandeling van zaken en de positie van den A. M. De reden, waarom deze punten buiten de voorgestelde wijzigingen zijn gebleven, moet worden gezocht in de omstandigheid, dat zij »vele en ingrijpende veranderingen zouden noodig maken”, en tevens dat »de behandeling door te zeer uiteenlopende zienswijze zou kunnen worden bemoeilijkt”. Het komt mij voor, dat de Regeering hierin eene gerechtvaardigde zelfbeperking heeft betracht. Het militair strafproces toch met zijn beslist inquisitoir karakter is opgetrokken op het beginsel der schriftelijke behandeling ; de functiën van den A. M. zijn door het

geheele proces heengeweven, ja beheerschen ten deele het proces, zoodat het niet mogelijk moet worden geacht, de herziening ook tot deze punten uit te strekken en toch binnen de perken eener partieele herziening te blijven. Daar komt dan nog bij, dat vooral door invoering van mondelinge behandeling aan het voor- en hoofdonderzoek een geheel ander karakter zou worden gegeven — nl. het vooronderzoek zou worden teruggebracht tot niet meer (maar ook niet minder) dan eene voorbereiding voor het hoofdonderzoek (het onderzoek ter terechtzitting) — en dat dientengevolge, eenmaal *die* herziening ter hand genomen, moeilijk kan worden ontgaan de vraagstukken onder de oogen te zien betreffende de hervorming van het gewone strafproces, waaromtrent van een communis opinio geene sprake is; juist hierin is de reden gelegen, waarom de herziening van de burgerlijke strafvordering zal voorafgaan aan het ontwerpen van eene nieuwe militaire rechtspleging.

Voor een gemakkelijk overzicht zal het gewenscht zijn, de voorgestelde wijzigingen zooveel mogelijk op den voet te volgen.

1e. De wijze waarop rechtsingang verleend wordt en in verband daarmee het voorloopig arrest.

»Wanneer een militair zich heeft schuldig gemaakt aan een vergrijp, ter zake waarvan hij voor den krijgsraad zal moeten worden terechtgesteld, geschieden volgens de tegenwoordige regeling twee zaken: hem wordt het arrest aangezegd en de bevoegde militaire autoriteit verwijst den delinquent naar den krijgsraad»; aldus de M. v. T.

Wat het laatste betreft, ingevolge art. 12 R. L. geschiedt dit door den garnizoens-commandant (G. C^{dt.}); echter wordt de beslissing, krachtens welke de verwijzing plaats heeft, nimmer ter kennis van den belanghebbende gebracht. »Bovendien bepaalt de wet niet wat die beslissing moet inhouden, zoodat b.v. bij de landmacht eene verwijzing zelfs zonder de

minste aanduiding van het feit, hetwelk wordt ten laste gelegd, geen zeldzaamheid is. Nu aan den beklagde volgens dit Ontwerp zal worden vergund om zich tijdens de behandeling van zijne zaak voor den krijgsraad, op het voetspoor van hetgeen dienaangaande in het gewone strafproces geldt, door een raadsman te doen bijstaan, komt het wenschelijk voor, hem reeds terstond na het nemen van de beslissing tot verwijzing zijner zaak naar zoodanigen raad een afschrift te doen toekomen van die beslissing, welke voor de voorloopige informatiën 1) tot grondslag zal moeten dienen."

Ingevolge deze beginselen wordt voorgesteld art. 12 R. L. te lezen :

»Indien de Commanderende Officier van het Garnizoen van oordeel is, dat de zaak door den Militairen Regter moet worden onderzocht en beoordeeld, zal de verdachte naar den Krijgsraad worden verwezen en provisioneel in verzekerde bewaring worden gehouden of teruggesteld, ten einde tegen denzelfden zal kunnen worden geprocedeerd in maniere als bij deze wet is bepaald."

Een nieuw artikel 14a wordt ingevoegd :

»Verwijzing naar den Militairen Regter, die den grondslag nitmaakt van de in te winnen informatiën, geschiedt op straffe van nietigheid bij schriftelijke beschikking. Zij vermeldt, behalve den naam en de voornamen van den beklagde, het corps of onderdeel daarvan, waartoe hij behoort, en den rang of stand, in welken hij daarbij dient, en behelst eene omschrijving van het feit, hetwelk hem ten laste wordt gelegd.

Bij deze beschikking tot verwijzing wordt tevens bepaald, of de beklagde al dan niet in arrest zal blijven.

Een afschrift van deze beschikking zal aan den beklagde worden ter hand gesteld."

1) Waar in de M. v. T. wordt gesproken van „voorloopige informatiën", wordt daarmee bedoeld de informatie voor Off'n.-Cn., dus de gerechtelijke instructie in het militair strafproces.

Verschillende opmerkingen kunnen hierbij worden gemaakt. In de eerste plaats blijkt uit de voorgestelde redactie van art. 12 R. L., dat geene verandering wordt beoogd in den bestaanden toestand, in zoover nl. de verwijzing naar den krijgsraad blijft opgedragen aan den G.C^{dt}. In het kader der partieele herziening zou trouwens in dit stelsel moeilijk eene verandering kunnen worden gebracht, zonder het verband in de wet verloren te doen gaan, aangezien de G. C^{dt}. na de verwijzing nog op zoo velerlei wijze, voornamelijk gedurende de informatie voor Offⁿ.-Cⁿ., deel neemt aan justitieele verrichtingen en in het algemeen een wakend oog houdt op den gang van het onderzoek. Het komt mij voor, dat ook in de toekomst de beslissing over de vraag of eene strafrechtelijke vervolging moet worden ingesteld, moet blijven berusten bij de militaire autoriteit (hierbij in het midden latende of de nu bestaande bevoegdheid der G. C^{dt}en. niet beter te concentreeren ware in de hand van de Bevelhebbers der Militaire Afdeelingen); er zal dan ook overeenstemming blijven bestaan met de bepaling van art. 2 W. K., dat de tot straffen bevoegde meerdere zal beoordeelen of eenig strafbaar feit, opgesomd in nos. 2 tot 6 van genoemd artikel, van zóó lichten aard is en tevens onbestaanbaar is met de militaire tucht of orde, dat het buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan. Ongemotiveerde verwijzing naar den krijgsraad zal zelden voorkomen, waar in het algemeen, vóór de zaak ter kennis van den G. C^{dt}. wordt gebracht, ook reeds een onderzoek door of van wege den K. C^{dt}. heeft plaats gehad, terwijl de vrees, dat ten onrechte eene zaak door krijgstuchtelijke afdoening aan den strafrechter zal worden onttrokken, vrij wel wordt opgeheven door de omstandigheid, dat *zoo noodig* na tuchtrechtelijke bestraffing alsnog strafrechtelijke vervolging kan plaats hebben. Om dit beginsel duidelijker te doen uitkomen, is het woordje »mede», dat in het geldende art. 12 R. L. voorkomt, in het ontworpen art. 12 weggefallen; dat woordje toch zou den indruk doen ontstaan, dat strafvervolging is uitgesloten na toepassing van art. 9 of 10 R. L. en slechts is toegelaten als aanvankelijk

de K. C^{dt.} in gelijken zin heeft beslist. Niets is minder waar; de beslissingen van den K. C^{dt.}, bedoeld in artt. 9 en 10 R. L., zijn niet onherroepelijk 1). Tenzij de wet zulks uitdrukkelijk verbiedt, is rechtens tuchtrechtelijke *naast* strafrechtelijke bestraffing, cumulatie van tucht- en strafmiddel mogelijk, waarbij dan een beroep op den rechtsregel *non bis in idem* niet kan gelden (geenszins ligt hierin strijd met art. 68 W. v. S., waarin immers die rechtsregel is geformuleerd als het verbod van herhaalde *strafvervolging* na een onherroepelijk vonnis van eenigen *rechter*). Dat neemt natuurlijk niet weg, dat zoo mogelijk eene zaak met ééne bestraffing moet worden afgedaan, vooral waar de meeste militaire tuchtstraffen vrijheidsstraffen zijn en zij alzoo overeenkomst vertoonen met de vrijheidsstraffen van het strafrecht; mocht zich het geval voordoen, dat eene strafvervolging wordt ingesteld na krijgstuchtelijke bestraffing, dan zal de rechter met de reeds ondergane disciplinaire straf rekening houden 2).

Bij de behandeling van art. 2 j^o. 57 W. K. in de Tweede Kamer der Staten-Generaal is over bovenstaande beginselen uitvoerig van gedachten gewisseld; de wenschelijkheid werd uitgesproken, dat aan den A. M. kennis zal worden gegeven van de disciplinaire afdoening van de strafbare feiten, bedoeld in art. 2, nos. 2 tot 6, W. K., ten einde hem de gelegenheid te geven, zoo noodig, eene strafvervolging in te stellen. Het ligt voor de hand, dat dergelijke kennisgeving in de eerste plaats dient te geschieden aan den G. C^{dt.}, ingevolge of in overeenstemming met de bepaling van art. 9 R. L.; de G. C^{dt.} toch is degene, die in normale gevallen over de verwijzing naar den krijgsraad beslist, terwijl de ambtshalve

1) Zie ook COLLETTE en VAN DIJK, Militaire Rechtspleging, bladz. 129.

2) Vgl. art. 57 W. K.:

„Het recht van strafvordering vervalt niet door de toepassing van krijgstuchtelijke straf.

In geval van schuldigverklaring houdt de rechter bij de bepaling van de straf met die toepassing rekening.”

vervolgung van den A. M. krachtens art. 316 R. L. eene uitzondering behoort te blijven 1).

Het beginsel, dat strafvervolgung kan plaats hebben na disciplinaire bestraffung wordt, zonder uitdrukkelijke wetsbepaling, niet algemeen gehuldigd; met betrekking tot de zee-macht viel in tegengestelden zin eene beslissing van het H.M.G. bij sententie d.d. 16 Juni 1902. De M. v. T. verklaart, dat daardoor »een voor de zeemacht onhoudbare toestand geboren is. Ter voorziening in de gebleken leemte, dat zelfs tegen eene genomen onjuiste beslissing tot disciplinaire afdoening door geen boven de betrokken autoriteit gestelde macht redres mogelijk is», zijn in de R. Z. enkele wijzigingen voorgesteld, o.a. eene uitdrukkelijke erkenning van het besproken beginsel. In verband daarmede wordt in het V.V. de vraag gesteld of dergelijke bepaling ook niet in de R. L. op hare plaats zou zijn. Hoewel *uitdrukkelijke* formuleering m.i. de voorkeur verdient, schijnt toch de voorgestelde redactie van art. 12 R. L., mede in verband met de bijbehorende toelichting, in staat allen twijfel op te heffen.

Zagen we, dat het voorgestelde art. 12 R. L. geene verandering brengt in de bevoegdheid van den G. Cdt., het bijgevoegde art. 14a legt hem eene nieuwe verplichting op, nl. het opstellen van eene schriftelijke beschikking tot verwijzing, waarvan afschrift aan beklagde moet worden ter hand gesteld. Dat stuk zal uitmaken de basis van het onderzoek voor Offⁿ.-Cⁿ. en neemt derhalve voor een groot gedeelte de beteekenis weg, die veelal aan de klacht van art. 7 R. L. wordt toegekend. Rechtstreeks staat hiermede in verband de voorgestelde wijziging van de artt. 36, 46 en 63 R. L., om nl. in plaats van »de

1) Dat in de practijk deze ambtshalve vervolgung toch herhaaldelijk voorkomt, moet voornamelijk worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat processen-verbaal der politie veelal door het Openbaar Ministerie bij de burgerlijke justitie niet aan den G. Cdt., maar aan den A. M. worden toegezonden. Volgens den geest der wet zou dan toch de A. M. den betrokken G. Cdt. met de zaak in kennis moeten stellen, opdat deze zoo noodig rechtsingang zal kunnen verleenen.

klagte" te lezen »de beschikking tot verwijzing". De M. v. T. wijst er terecht op, dat er ten aanzien van de klacht van art. 7 R. L. groot verschil van meening bestaat. Veelal wordt zij beschouwd als een stuk, dat de basis vormt van de informatie voor Offⁿ.-Cⁿ., of zelfs overeenkomt met de dagvaarding in de burgerlijke strafprocedure; dat zij die beteekenis niet bezit en ook niet *kan* bezitten, behoeft hier niet op nieuw betoogd 1). »Doch bovendien is het geheel onzeker wanneer de aard der zaak het opmaken van zoodanige klacht vereischt. Nog in 1902 heeft het H. M. G. implicite beslist, dat het ontbreken van een klacht als bedoeld in art. 7 R. L. niet was een zoodanig gebrek in den vorm van eene procedure, dat nietigheid medebrengt, niettegenstaande de artt. 36, 46 en 63 R. L. het bestaan van die klacht als onmisbaar schijnen te onderstellen. Nu echter eene formeele verwijzing naar den krijgsraad in elk geval zal plaats vinden en dit stuk, zooals van zelf spreekt, in het betrekkelijk dossier zal worden opgenomen, behoort althans in de voorloopige informatiën aan de klacht van art. 7 R. L. geen verder gewicht te worden gehecht" (M. v. T.). De klacht is dus nu inderdaad teruggebracht tot niet meer dan zij behoort te zijn: aanleiding tot en grondslag van het z.g. huishoudelijk onderzoek (korps- en garnizoensonderzoek).

Dat de verwijzing naar den militairen rechter moet geschieden bij schriftelijke beschikking is »op straffe van nietigheid" voorgeschreven. Die beschikking moet inhouden eene nauwkeurige aanduiding van den beklagde en »eene omschrijving van het feit" (geene strafrechtelijke qualificatie), doch dit wordt niet op straffe van nietigheid gevorderd, evenmin als het verstrekken van een afschrift der beschikking aan den beklagde; toch ware zulks m. i. gewenscht om de nauwkeurige nakoming van het voorschrift betreffende den inhoud niet geheel te doen afhangen van den G. C^{dt}. De »omschrijving van het feit" zal zoodanig moeten zijn, dat de beklagde daaruit behoorlijk kan opmaken, welk feit hem ten laste wordt gelegd;

1) Zie COLLETTE en VAN DIJK t. a. p., bladz. 115 v. v.

dat met nauwkeurigheid alle elementen van het delict zijn vermeld, wordt niet geëischt en zou ook in vele gevallen onmogelijk zijn 1). Met reden kan dan ook worden verondersteld, dat zich in de practijk bij de formuleering van de beschikking tot verwijzing weinig of geene moeilijkheden zullen voordoen. Wel verdient de aandacht de in het V. V. gestelde vraag: »wat moet geschieden, indien de A. M. krachtens art. 316 het initiatief neemt tot strafvervolging, aan welk geval bij het voorgestelde art. 14a niet schijnt gedacht te zijn». Is ook de Regeering van meening, dat art. 316 R. L. aan den A. M. de bevoegdheid verleent om ambtshalve eene vervolging in te stellen, dan is aanvulling van het voorgestelde art. 14a noodzakelijk.

De ontworpen artt. 12 en 14a geven verder enkele bepalingen betreffende het stellen in preventieve hechtenis. Het geldende art. 12 R. L. bevat omtrent deze aangelegenheid een imperatief voorschrift, waarvan echter in de practijk wordt afgeweken in dien zin, dat de G. Cdt. bij de verwijzing naar den krijgsraad tevens beslist of het stellen in verzekerde bewaring noodzakelijk is 2). Deze afwijking wordt verdedigd met verwijzing naar verschillende artikelen (b.v. 29, 56, 59) waarin wordt verondersteld, dat de beklagde zich op vrije voeten bevindt, zoodat de beslissing van den G. Cdt. is ingeschoven om eene leemte in de wet aan te vullen. De 2e alinea van art. 14a bedoelt nu de bestaande practijk in de wet vast te leggen, een stap voorwaarts in het belang van den beklagde.

1) De beschikking, waarbij de arrondissements-rechtbank in raadkamer den rechtsingang verleent (hetzij met verwijzing der zaak naar de terechtzitting, hetzij met bevel tot instructie), bevat dienaangaande: het feit *in hoofdzaak* dat ten laste wordt gelegd (art. 92 W. v. Sv.).

2) Zooals bekend is, werd bij K. B. van 16 November 1818 voorgescreven, dat de Pl. of G.Cdt., wanneer hij vermeent dat de zaak tot de bevoegdheid van den krijgsraad behoort, daaromtrent het advies van den A. M. zal inwinnen en tevens de vraag aan diens oordeel zal onderwerpen of de beklagde al dan niet in „het provoosthuis” moet worden overgebracht; bij Ministerieele Aanschrijving van 9 September 1883 werd aan de nakoming van dat K. B. herinnerd.

Gevraagd mag worden, waarom niet van de gelegenheid gebruik is gemaakt om in de wet te doen opnemen een voorschrift in den geest van art. 86 W. v. Sv., houdende omschrijving van de gevallen, waarin en de gronden, waarop de preventieve hechtenis *mag* worden bevolen; dat in het militair strafproces de grenzen ruimer moeten zijn getrokken dan in de burgerlijke strafprocedure, zal door niemand worden ontkend, maar het ontbreken van alle grenzen is een toestand, die dringend voorziening behoeft.

In dit verband moge met een enkel woord worden gewezen op art. 5 R. L., hetwelk ieder meerdere verplicht, den mindere het arrest aan te zeggen, zoodra hij weet of op waarschijnlijke gronden vermoedt, dat deze zich aan „eenige misdaad” heeft schuldig gemaakt 1). Deze vrijheidsbeneming draagt een eenigszins ander karakter dan de preventieve hechtenis, is een maatregel van zeer tijdelijken aard, voornamelijk dienende om den dader voor een voorloopig onderzoek onmiddellijk ter beschikking te houden. Het voorschrift is imperatief gesteld, de practijk echter wijkt daarvan af en acht toepassing in vele gevallen niet noodzakelijk, wanneer nl. de gepleegde feiten van geringe beteekenis zijn, zooals de meeste »overtredingen”. De vraag mag gesteld, of het niet gewenscht zou zijn, aan de bestaande practijk wettelijke sanctie te geven door wijziging van art. 5 R. L. in den geest van art. 44 W. K. 2), terwijl dan tevens art. 4 R. L. gevoegelijk zou kunnen vervallen. In verband daarmee zou dan uit het voorgestelde art. 12 R. L. moeten

1) Van „eene aanmerkelijke fout” wordt hier gezwegen, als behoorende tot het krijgstuchtelijk recht.

Het woord „misdad” zal in het artikel waarschijnlijk zijn gebezigd in de beteekenis van „strafbaar feit”, aangezien hetzelfde woord voorkomt in art. 1 R. L. en aldaar toch zeker die ruime beteekenis zal bezitten.

2) Art. 44 W. K.:

„Ieder meerdere die voldoende aanwijzing heeft gekregen om aan te nemen, dat een mindere zich aan een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, is bevoegd hem, zoo noodig, voorloopig arrest aan te zeggen.

De mindere is verplicht enz.”

wegvallen hetgeen betrekking heeft op het »provisieel in verzekerde bewaring» houden of terugstellen (conform eene opmerking in het V. V.), welke zinsnede trouwens door het voorschrift van art. 14a, 2e lid, vrij wel alle beteekenis heeft verloren.

In de bepalingen betreffende de preventieve hechtenis gedurende den loop van het proces zijn in het Ontwerp ook enkele wijzigingen aangebracht. De M. v. T. beschrijft den bestaanden toestand als volgt: »De mindere militair moet bijna altijd en gedurende nagenoeg het geheele proces in voorloopige hechtenis verblijven. Nergens is de gelegenheid geopend om het arrest, dat hem is aangezegd, gedurende of na het inwinnen van voorloopige informatiën over zijne zaak, zij het dan ook onder handtasting, op te heffen. De bepalingen, die er op dit stuk bestaan, betreffen uitsluitend officieren (R. L. 55, 160; R. Z. 34, 145).» Van daar, dat wordt voorgesteld, den aanhef van art. 55 te lezen:

»Bijaldien de beklagde zich in arrest bevindt, zal, bij ieder rapport, worden beslist»;
en den aanhef van art. 160:

»Indien de beklagde zich in arrest bevindt, wordt in de eerste zitting van den Krijgsraad, na voordragt van den Auditeur-Militair, beslist»;

hierdoor is in bedoelde artikelen het onderscheid tusschen officieren en militairen beneden dien rang vervallen.

Hoewel het toejuicing verdient, dat nu aan allen twijfel op dit punt een einde zal worden gemaakt, is toch de bestaande practijk, steunende op eene ruime uitlegging der wet, voor den beklagde beneden den rang van officier gunstiger dan hetgeen daaromtrent in de M. v. T. wordt medegedeeld; zoowel officieren als mindere militairen kunnen gedurende den loop der informatiën en gedurende het onderzoek voor den krijgsraad bij handtasting uit het arrest worden ontslagen 1).

Eene enkele vraag ten aanzien van de ontworpen wijzigingen doet zich voor. De bedoeling van het voorgestelde

1) Zie COLLETTE en VAN DIJK t.a.p., bladz. 180—182, 197—199.
1904/05. I.

art. 55 is blijkbaar, zooals ook uit de M. v. T. kan worden afgeleid, dat alleen de G. C^{at}. (het noemen van »den Commandierenden Officier» in het artikel ware niet overbodig) en niet de Offⁿ.-Cⁿ. de bevoegdheid zullen hebben, den beklaagde op vrije voeten te stellen. Nu beroept de bestaande practijk zich op art. 60 (waarin het woord »gearresteerde» voorkomt, zonder eenige restrictie) bij het toekennen der bevoegdheid aan Offⁿ.-Cⁿ. om den beklaagde beneden den rang van officier uit het arrest te ontslaan; is het nu niet noodzakelijk, art. 60 zoodanig te wijzigen, dat een beroep daarop niet meer kan gelden? Zoo zou het kunnen luiden: »Dezelfde belofte legt een gearresteerde af, bij zijn ontslag uit het arrest»; zonder meer.

Mocht worden overgegaan tot het opnemen van een artikel, als bedoeld op bladz. 16, tot regeling van de preventieve hechtenis in den geest van art. 86 W. v. Sv., dan zou eene bepaling gewenscht zijn (hetzij als algemeen voorschrift, hetzij als toevoeging aan de artt. 55, 160 en 165 R. L.), dat de beklaagde in vrijheid *moet* worden gesteld, wanneer blijkt, dat geen der gevallen, waarin of gronden, waarop de preventieve hechtenis kan worden bevolen, meer aanwezig is. Dit schijnt vooral daarom gewenscht, omdat bevelen tot gevangeneming of gevangenhouding in het militaire strafproces niet voor een bepaalden termijn worden nitgevaardigd 1), doch van kracht blijven tot het ontslag wordt bevolen.

Nog wordt aangaande het onderwerp der preventieve hechtenis in het Ontwerp voorgesteld, om in art. 165 R. L. in plaats van de woorden: »nog vóór het uiteinde der procedures», te lezen: »vóór of bij het indienen der schriftuur van eisch». Als toelichting wordt medegedeeld, dat het hier eenvoudig betreft het opheffen van twijfel aangaande de beteekenis der bestaande nitdrukking; hetgeen de practijk vrij algemeen als beteekenis heeft aanvaard, zal nu in de wet worden neergelegd. De toestand blijft derhalve onveranderd: is de beklaagde in verzekerde bewaring, dan zal de krijgsraad bij vrijspraak

1) Zie daarentegen artt. 54 en 116 W. v. Sv.

geen onmiddellijk ontslag kunnen gelasten als *gevolg* van de vrijspraak, omdat het vonnis de approbatie van het H. M. G. behoeft, alvorens het mag worden geëxecuteerd. Eene wenschelijke verandering zou hierin kunnen worden gebracht door de executie van het ontslag bij een vrijspraakvonnis als uitzondering in art. 213 R. L. op te nemen, in afwachting van approbatie.

Aangezien de artikelen betreffende de preventieve hechtenis toch in de herziening zijn begrepen, zou de gelegenheid kunnen worden benut om het slot van de artt. 59 en 161 R. L. te doen vervallen; aan de uitdrukking: »op poene van, daarvan, in gebreke blijvende, te worden gehouden als de hem ten laste gelegde misdaad te hebben beleden, of daarvan te zijn overtuigd» moet elke betcekenis worden ontzegd in verband met de regelen der bewijsleer van het W. v. Sv., welke ook gelden voor het bewijs der strafbare feiten in het militaire strafproces.

Dat in het Outwerp wordt voorgesteld, het slot van art. 16 R. L., betreffende het verplichte arrest, te doen vervallen, werd reeds met een enkel woord aangeteckend (bladz. 4).

Eene laatste wijziging, die met de nu besproken onderwerpen verband houdt, betreft art. 19 R. L., waarvan de aanhef zal luiden :

»Gelijktijdig met de beschikking tot verwijzing — hetzij deze genomen is naar aanleiding van de bepalingen van den eersten titel, hetzij naar aanleiding van het arresteren of apprehenderen op heeter daad van een militair persoon door de Militaire of Burgerlijke Justitie op het plegen van eene misdaad, staande ter beoordeeling van den Militairen Regter — zal de Commanderende Officier van het garnizoen dadelijk twee Officieren uit dat garnizoen benoemen»

Deze verandering staat in verband met het voorgestelde art.

14: »de redactie is zoodanig gekozen, dat de benoeming van Offn.-Cn. niet geschiedt bij de beschikking tot verwijzing doch bij een afzonderlijke beschikking, gelijktijdig met dat bevel genomen. Ook deze beschikking behoort in het dossier te worden opgenomen.»

Het artikel is overigens in zijne beteekenis onveranderd gelaten en blijft dus uitdrukkelijk twee gevallen onderscheiden, nl. de benoeming van Offn.-Cn. na toepassing van den Eersten Titel, en bij arrestatie op heeter daad (in verband met het streven om de terminologie van 1814 en 1815 ook in de voorgestelde wijzigingen zooveel mogelijk te volgen, is de uitdrukking »Militaire of Burgerlijke Justitie», hoewel minder juist, in het artikel behouden). Nu mag het toch niet overbodig worden geacht, aan de wijziging eenige uitbreiding te geven om de moeilijkheden, die zich in de practijk voordoen, te ondervangen. Door de onderscheiding der twee gevallen blijkt des wetgevers bedoeling, dat bij arrestatie op heeter daad geene voorloopige onderzoeken zullen plaats hebben en dat zoo spoedig mogelijk tot het gerechtelijk onderzoek (de informatie voor Offn.-Cn.) zal worden overgegaan; immers de »gearresteerde of beklagde» zal »binnen vier-en-twintig uren na het arrest of de gedane apprehensie» worden gehoord. Hiertegen kan ook geen bezwaar bestaan, wanneer het begrip »heete daad» eene beperkte beteekenis bezit, zoodat omtrent het strafbare feit en den dader geen redelijke twijfel kan bestaan. In de practijk echter wordt zelden aan het wettelijk voorschrift voldaan; mede met toepassing van het K. B. van 16 November 1818 en de Ministerieele Aanschrijvingen van 17 Augustus 1870 en 9 Augustus 1883 wordt op de gewone wijze de beslissing van den G. Cdt. voorbereid, alsof geenerlei bepaling omtrent de »heete daad» in de wet is opgenomen. Gewenscht zou het zijn, mogelijken twijfel omtrent dit punt weg te nemen, door b.v. in art. 19 R. L. te bepalen, dat de beschikking tot verwijzing kan zijn genomen ». . . , hetzij *rechtstreeks* naar aanleiding van het arresteren of apprehenderen . . .» (waarin dan zou zijn gelegen een antwoord op de desbetreffende in het

V. V. gestelde vraag), en verder door in de wet eene omschrijving op te nemen van het begrip »heete daad" 1).

Voorts bestaat twijfel omtrent den aanvang van den termijn van vier en twintig uren. Slaat de uitdrukking: »na het arrest of de gedane apprehensie" alleen op het geval van heete daad, dan is dat tijdstip nauwkeurig bepaald, maar dan ook ontbreekt elke bepaling voor het normale geval, nl. verwijzing na toepassing van den Eersten Titel R. L.; wordt daarentegen ook het arrest van art. 5 R. L. bedoeld buiten »heete daad", dan is inachtneming van den termijn eene onmogelijkheid. In alle gevallen is derhalve noodzakelijk het vaststellen van een aanvangspunt, dat geen twijfel overlaat en uitvoering der bepaling toelaat; het meest schijnt daarvoor in aanmerking te komen het tijdstip, waarop het afschrift van de beschikking tot verwijzing aan den beklagde is ter hand gesteld.

Eindelijk verdient nog opmerking, dat art. 19 R. L. uitsluitend geldt voor de informatiën *buiten* de residentie van den krijgsraad; het overeenkomstige artikel voor de informatiën *in* de residentie van den krijgsraad, nl. art. 35 R. L., is ongewijzigd gebleven, waarvoor m. i. geene geldige reden kan worden aangevoerd. Het zou dan ook aanbeveling verdienen, art. 35 te wijzigen in den geest van art. 19 (zoo mogelijk met inachtneming van bovenstaande opmerkingen), waardoor tevens zal worden bereikt, dat de bepaling betreffende de »heete daad" ook geldend wordt gemaakt voor gepleegde feiten *in*

1) Art 40 W. v. Sv. zegt:

„Ontdekking op heeter daad heeft plaats, wanneer het strafbaar feit, terwijl hetzelfde gepleegd wordt, of terstond nadat hetzelfde is gepleegd, ontdekt wordt, of wanneer iemand terstond daarna als dader door het openbaar gerucht wordt vervolgd, of bij hem goederen, wapenen, werktuigen of papieren worden gevonden, welke aanduiden dat hij dader of medepligtig is."

Deze omschrijving zou, met het oog op hetgeen in den tekst werd gezegd, voor het militair strafproces te ruim zijn; beperking tot de eerste twee gevallen zou wellicht voldoen aan de strekking, die de bepaling betreffende het „arresteren of apprehenderen op heeter daad" in art. 19 R. L. heeft.

de residentie van den krijgsraad; letterlijk opgevat is dat laatste nu niet het geval, hetgeen toch zeker niet met 's wetgevers bedoeling in overeenstemming zal zijn 1).

Over de benoeming enz. der Offⁿ.-Cⁿ. zal nog nader worden gesproken bij »De wijze waarop de krijgsraden worden samengesteld” (zie bladz. 36 v. v.).

Uit hetgeen reeds in den aanvang werd opgemerkt, viel af te leiden, dat het *stelsel* van de informatiën voor Offⁿ.-Cⁿ. niet in de herziening kon zijn begrepen, omdat daarvoor ingrijpende veranderingen noodig zouden zijn. vallende buiten de door de Regeering getrokken grenzen.

Wel werd eene enkele voorziening noodzakelijk geacht, nl. eene aanvulling van art. 99 R. L.; voorgesteld wordt, aan dat artikel als tweede alinea toe te voegen :

»Indien het bij dit onderzoek noodzakelijk is, dat eene woning tegen den wil van den regthebbende wordt betreden, zal de burgemeester van de betrokken gemeente of die hem vervangt den daartoe noodigen last verleen, en daarbij desverkiezende tegenwoordig zijn” 2).

Als toelichting wordt vermeld, dat de gerechtelijke bezichtiging, in art. 99 bedoeld, practisch vrij wel onuitvoerbaar is, omdat niet is bepaald dat de Offⁿ.-Cⁿ. en de A. M. bij dat onderzoek tegen den zin van den bewoner diens woning konden binnentreden. Ook de burgerlijke autoriteiten weigerden in voorkomende gevallen gewoonlijk hunne medewerking omdat nergens is bepaald, wie daartoe bevoegd zou zijn. In deze lacune is thans eene aanvulling voorgesteld, welke tevens mogelijk misbruik kan voorkomen.”

1) Op bladz. 38, noot 1, is eene redactie van de artt. 19 en 35 opgenomen, waarin de bovenbedoelde wijzigingen zijn aangebracht.

2) Zie voor de regeling van dit onderwerp bij de burgerlijke strafvordering artt. 47—53, 110—114 W. v. S.

Aangezien we hier niet te doen hebben met eene volledige regeling van dit onderwerp in het militair strafproces, maar slechts met eene bepaling (die immers een »bijzonder tijdelijk karakter" bezit), waardoor uitvoering aan een bestaand voorschrift kan worden gegeven, is het vrij nutteloos, in beschouwing te treden over de vraag, welke macht »eene bijzonderen of algemeenen last" (zie art. 158 Grondwet) als hierbedoeld het best kan geven 1); hoofdzaak is, *dat* er eene macht bevoegd wordt verklaard. Het blijft ter beoordeeling van Offⁿ.-Cⁿ. of de gerechtelijke bezichtiging noodig is; de burgemeester of die hem vervangt *zal* dan den daartoe noodigen last verstrekken.

Enkele vragen doen zich alweer voor: mag bij deze »regterlijke bezigtiging" tevens huiszoeking plaats hebben? Mogen ook voorwerpen in beslag worden genomen? Is het niet noodzakelijk, eene bepaling op te nemen, dat ook papieronderzoek mag plaats hebben, zoowel in iemands woning als in de kazerne? Moet niet de wet, naar den eisch van art. 158, 2e lid, Grondwet, de vormen regelen, waaraan de uitoefening van deze bevoegdheid gebonden is, m. a. w. mag dit laatste worden nagelaten, nu aan de bepaling van het 1^e lid van art. 158 Grondwet is voldaan?

Met eerbiediging van het reeds meermalen aangeduide standpunt der Regeering ten aanzien der herziening, komt het mij niet ongepast voor, de aandacht te vestigen op enkele *gebreken* in de wijze, waarop de gerechtelijke informatiën worden gehouden, die wellicht op eenvoudige wijze zouden kunnen worden weggenomen.

De artt. 24—26 R. L. geven eene zeer belemmerende regeling, betreffende het verhoor van den beklaagde *buiten* de residentie van den krijgsraad, wanneer hij »niet heeft kunnen worden

1) Wel komt het eenigszins eigenaardig voor, dat bij het toekennen der bevoegdheid om dergelijken last te verstrekken, niet het oog is geslagen op den krijgsraad, nu dat college bij deze herziening een meer permanent karakter zal verkrijgen.

gebracht tot confessie" 1); in de practijk zijn die bepalingen dikwijls onuitvoerbaar, aangezien toch het aangevangen onderzoek moet worden beëindigd, wanneer dat in één of uiterlijk twee verhooren (»maar verder of meerder niet») niet mocht zijn afgeloopen. Waar nu de practijk is gekomen tot gedwongen afwijking en voor het behoud dier bepalingen m. i. geene klemmende redenen kunnen worden bijgebracht, verdient het aanbeveling, de artt. 24—26 R. L. te doen vervallen; art. 23 R. L. behoeft daartoe geene verandering te ondergaan, omdat het in zeer ruime termen verwijst naar de bepalingen aangaande de informatiën *in* de residentie van den krijgsraad.

In de artt. 20, 45—47, 69 en 102c R. L. is het stelsel neergelegd van de »artikelen van verhoor" of de »vraag-punten", aan beklaagde en getuigen voor te houden. Nu behoeft het toch zeker geen betoog, dat het opmaken der vragen vóór den aanvang van het verhoor het beste middel is om niet achter de waarheid te komen; de wetgever heeft dat ook ingezien en de bevoegdheid gegeven, de vraagpunten te »veranderen naar aanleiding van des beklaagdens (getuigens) antwoorden", daarmede het stelsel tevens omverwerpende. De practijk heeft zich van die bepalingen dan ook losgemaakt. Mag het niet gewenscht worden geacht, de wet ook in dit opzicht de practijk te doen volgen, door te doen vervallen de artt. 45—47 en 102c, benevens het gedeelte van art. 20, dat betrekking heeft op de »artikelen van verhoor" en de »vraag-punten", en het eerste gedeelte van art. 69? Te meer mag deze wijziging worden aanbevolen, waar art. 173 R. L. voor het »beleggen,

1) Het verkrijgen eener bekentenis met alle ten dienste staande middelen kan gelden als hoofddoel bij den inquisitoiren procesvorm. Ook het militair strafproces vertoont in alle deelen dat streven, terwijl niettemin voor den militairen rechter de regelen „van het bewijs der strafbare feiten" gelden, zooals die in het W. v. Sv. zijn opgenomen; daarin bekleedt de bekentenis als bewijsmiddel wel eene voornamelijk plaats, maar heeft zij geenszins de beteekenis, waarvan onze rechtspleging uitgaat, zoodat dan ook het „brengen tot confessie" niet meer de hoogste eisch is, aan het onderzoek te stellen.

houden en sluiten" der verhooren verwijst naar hetgeen te dien aanzien bij de informatie voor Offⁿ.-Cⁿ. is voorgeschreven, en het hooren van getuigen ter terechtzitting van den krijgsraad in de toekomst waarschijnlijk op ruimere schaal zal plaats hebben (zie de voorgestelde aanvulling van art. 172). Wel wordt ook in de artt. 92 en 93 melding gemaakt van vraagpunten (in art. 101 wordt daarop eveneens gedoeld), maar daar is de toestand anders; daar betreft het *bepaalde* vragen, te stellen aan getuigen, die elders vertoeven en elders worden gehoord.

Een volledig verhoor van belangrijke getuigen zal zoo mogelijk altijd moeten geschieden voor de Offⁿ.-Cⁿ., die met het onderzoek der zaak zijn belast. Het beperkte voorschrift van art. 94 R. L. opent daartoe de mogelijkheid, maar staat ruime toepassing in den weg, door te spreken van »volstrekt noodzakelijk"; vervanging van deze uitdrukking door »gewenscht" zal het bestaande bezwaar opheffen. Het stelsel betreffende het hooren van getuigen vindt dan zijne basis in art. 94, nl. de Offⁿ.-Cⁿ., die van de zaak gesaisisseerd zijn, hooren de getuigen persoonlijk, zoodra hun dat gewenscht voorkomt (en dat is in den regel het geval), terwijl de artt. 92, 93 en 101 worden toegepast, wanneer het ondervragen bij opdracht zonder wezenlijk bezwaar kan geschieden, b. v. wanneer slechts enkele feiten behoeven te worden geconstateerd.

Art. 72 R. L. schrijft voor, dat aan den beklagde zullen worden voorgelezen de ingewonnen getuigenverklaringen, terwijl tevens »aan denzelfden worden vertoond alle andere bewijsstukken, waarvan de Auditeur-Militair employ zoude willen maken"; dit alles echter alleen, wanneer de beklagde »geheel of ten deele blijft ontkennen". Ook hier weer vertoont de practijk afwijking van het wettelijk voorschrift in het belang van den beklagde: ook bij bekentenis wordt in den regel op dezelfde wijze gehandeld. Alweer mag worden gevraagd: kan ook deze practijk niet in de wet worden vastgelegd, door wijziging van art. 72? Het kan toch ook bij bekentenis voor den beklagde van belang zijn, onmiddellijk de waarde eener

getuigenverklaring te verzwakken of de onjuistheid daarvan aan te toonen. Wel wordt door de Regeering eene aanvulling van art. 168 R. L. voorgesteld, inhoudende dat ter terechtzitting van den krijgsraad »de verhooren van de niet gedagvaarde getuigen door den Auditeur-Militair (zullen) worden voorgelezen» (zooals dat in de practijk in den regel reeds geschiedt), maar daarom kan dergelijke maatregel gedurende de informatie voor Offⁿ.-Cⁿ. niet overbodig worden geacht; de resultaten van die informatie blijven toch de voornaamste bron vormen voor de beslissing van den rechter, zoolang niet mondelinge behandeling op de terechtzitting is ingevoerd.

Het mag eenige verwondering wekken, dat in de herziening geen voorstel is opgenomen tot het doen vervallen van de artt. 81 en 82 R. L.; omtrent het afkeurenswaardige van den inhoud zal toch zeker de communis opinio niet ontbreken. Volgens onze rechtsbegrippen bestaat voor den beklagde geene verplichting om te antwoorden en nog veel minder mag hij door »corrective middelen» tot antwoorden worden gedwongen; de pijnbank heeft hier nog eene schaduw achtergelaten. Zoo noodig, zou ter vervanging eene bepaling kunnen worden gemaakt, overeenkomstig het 1^e lid van art. 179 W. v. Sv.: »Indien de beklagde weigerachtig of in gebreke blijft gedane vragen te beantwoorden, wordt niettemin met de zaak voortgegaan.»

Art. 87 R. L. spreekt alleen over het hooren van getuigen en verleent niet uitdrukkelijk de bevoegdheid, ook verslagen van deskundigen 1) in te winnen; trouwens de geheele Rechtspleging zwijgt over deskundigen, behalve art. 99, hetwelk voorschrijft, dat »een lijk of zwaar gekwetst persoon naauwkeurig door Medicinæ Doctoren en Chirurgen, ten overstaan van Commissarissen» kan worden »geschouwd en onderzocht». In de reeds genoemde toevoeging aan art. 172 wordt, behalve van getuigen, ook van deskundigen gewag gemaakt, die op verzoek van den beklagde door de zorg van den A. M.

1) Vgl. artt. 51, 102 en 176 W. v. Sv.

(na ontvangen last van den krijgsraad) of van wege den beklagde zelf ter terechtzitting van den krijgsraad zijn gedagvaard. Eigenaardig mag deze toevoeging heeten, waar nergens wordt geregeld het hooren van deskundigen voor Offⁿ.-Cn. (behoudens het bijzondere geval van art. 99) of ter terechtzitting van den krijgsraad hetzij ambtshalve, hetzij op verdediging van den A. M. Eene aanvulling van de artt. 87 en 172, 1° lid, R. L. in den hierbedoelden zin kan dan ook moeilijk worden gemist.

Art. 111 R. L. opent de mogelijkheid, confrontatiën 1) te doen plaats hebben tusschen »de(n) beschuldigde met een of meerder getuigen, of met andere beschuldigten», doch zwijgt over de confrontatie van getuigen onderling; hieruit, zoomede uit de wijze waarop het houden der confrontatie is voorgeschreven (artt. 112—128 R. L.), blijkt weer ten duidelijkste het streven om eene bekentenis te verkrijgen. Al kan nu ook die strekking niet met eene enkele wijziging worden weggenomen, en zou eene poging daartoe zelfs bevreemding moeten wekken, waar het geheele proces een streven in die richting vertoont, zoo mag toch niets worden verzuimd om het zoeken naar materiele waarheid gemakkelijker te maken; daartoe zal eene aanvulling van art. 111 R. L., dat ook eene confrontatie van getuigen onderling kan worden bevolen, dienstig kunnen zijn 2). In art. 128 R. L. kan dan worden opgenomen, dat deze confrontatie op overeenkomstige wijze zal plaats hebben als in de voorgaande artikelen is omschreven.

2°. De wijze waarop de krijgsraden worden samengesteld.

De veranderingen, die door de herziening in de samenstelling van de gewone krijgsraden zullen worden gebracht, zijn

1) Vgl. artt. 62, 100 en 172 W. v. Sv.

2) Wanneer onder de thans geldende bepalingen toch eene confrontatie van getuigen onderling plaats heeft, zal dat slechts kunnen worden verdedigd op den eenigen, zwakken, grond, dat de wet het niet uitdrukkelijk verbiedt.

in hoofdzaak begrepen in de voorgestelde lezing van de artt. 132 en 136 R. L.

Terwijl art. 131 een nieuw onderwerp zal regelen, zal art. 132 luiden :

»De Krijgsraad wordt door den Commandant samengesteld uit vijf leden, den President daaronder begrepen, allen den rang van Officier bekleedende, die in den regel gedurende één jaar deze functie blijven vervullen, behoudens het bepaalde bij de artikelen 136 en 141.

Tot leden van den Krijgsraad zullen niet worden benoemd Officieren, die den rang van tweede-luitenant bekleeden, reserve- en landweer-officieren, die niet als officier in het leger hebben gediend, en militie-officieren.”

En art. 136 :

»Indien voor den Krijgsraad eene strafzaak zal worden gebragt, over welker informatien geen der leden heeft gezeten, wijst de Commandant een der Officieren Commissarissen, die de informatien hebben genomen, aan, om bij de behandeling van die zaak als lid van den Krijgsraad zitting te nemen, ter vervanging van een ander lid, mede door den Commandant aan te wijzen.

Indien de beide Officieren Commissarissen, die de informatien hebben genomen in eene voor den Krijgsraad te brengen strafzaak, leden van dien raad zijn, wijst de Commandant een anderen Officier aan om bij de behandeling van die zaak als lid van den Krijgsraad zitting te nemen, ter vervanging van één der Officieren Commissarissen, mede door den Commandant aan te wijzen.

Van dergelijke vervanging wordt aanteekening gedaan in de notulen van den Krijgsraad.”

In de eerste plaats vereischt het de aandacht, dat aan den krijgsraad een meer permanent karakter wordt gegeven ; een maatregel, die ten volle toejuiching verdient. Terwijl volgens het geldende recht voor elke zaak een bijzondere krijgsraad moet worden benoemd (art. 131 R. L.), zal volgens het voorstel de functie van lid van den krijgsraad »in den regel

gedurende één jaar" worden vervuld, behoudens de noodzakelijke vervanging tusschentijds. De M. v. T. teekent nog aan, dat het Ontwerp niet vaststelt, »dat na ommekomst van dat jaar de betrokken G. C^{dt}. verplicht zou zijn aan alle leden hunne demissie te geven: wenscht hij een of meer der leden ook gedurende het volgend jaar als zoodanig te behouden, dan heeft hij daartoe volgens de redactie van het Ontwerp, de volle vrijheid."

Het streven naar meer permanente samenstelling der krijgsraden had reeds geleid tot de Ministerieele Aanschrijving van 27 December 1875, waarbij o. m. werd bepaald, dat dezelfde officieren als president en leden van den krijgsraad zullen worden aangewezen voor alle zaken, die in den loop eener zelfde maand voor den krijgsraad worden gebracht; hoewel deze bepaling aan de rechtspraak ten goede is gekomen, kan niet worden ontkend, dat zij geen enkel wettelijk voorschrift ten grondslag heeft, ja, zelfs in strijd is met geest en letter der wet. Het groote bezwaar, dat de officieren niet in de gelegenheid zijn, eene eenigszins voldoende ervaring op te doen in de rechtspraak, wordt daardoor trouwens slechts voor een gering gedeelte opgeheven.

De M. v. T. geeft een betoog, minder ter verdediging dan wel ter verklaring van de voorgestelde bepaling. »Rechtspraak is voor officieren een niet gewone bezigheid. Eene eigenlijke oefenschool daarin heeft hun bij hunne opleiding tot officier ontbroken en de aard van hun werkring is daaraan in vele opzichten geheel vreemd. Wel genieten aanstaande officieren tijdens hunne opleiding tot dien rang onderricht in het militair en algemeen strafrecht, doch dit vak van onderwijs is verre van hoofdzaak en het is dan ook niet te verwonderen, dat vele officieren, die tot het lidmaatschap van een krijgsraad worden geroepen, zich niet tehuis gevoelen noch in het geheele samenstel van wettelijke bepalingen, die zij hebben in acht te nemen of toe te passen, noch in de practijk der rechtspraak. Toch is voor het zelfstandig handelen en oordeelen als rechter onmisbaar een zekere wegwijshheid in de

ter zake betrekkelijke wetsbepalingen en bedrevenheid in hare toepassing. Juist de practische ervaring in dit opzicht is daarvoor de beste leermeesteres en het is die ervaring die de meeste officieren missen. Immers tot het verkrijgen van routine is het niet voldoende om bijvoorbeeld gedurende een maand lid van een krijgsraad te zijn en daarna misschien gedurende een jaar of langer van de opdracht daartoe verschoond te blijven. Een langer voortgezette oefening naast andere meer ervaren krijgsraadsleden is noodig om een goed en zelfstandig militair rechter te worden." Het komt mij voor, dat in deze aanhaling te veel de nadruk is gelegd op het verkrijgen van rechterlijke routine; wel is dat een factor van zeer groot belang voor eene goede en vlotte rechtspraak, en het is verklaarbaar dat bij het scheppen van de gelegenheid om routine te verkrijgen, het belang daarvan op den voorgrond wordt gezet, maar het gevaar is niet denkbeeldig, dat daardoor de eisch van voldoende rechtskennis te veel op den achtergrond geraakt. Bezit de benoemde militaire rechter voldoende rechtskennis, dan zal de bedrevenheid in het onderkennen der feiten, in het vinden en toepassen der juiste rechtsregelen door de practijk als het ware ongezocht worden verkregen; ontbreekt zij echter, dan zal de »practische ervaring» weinig meer zijn dan een oppervlakkig vernisje, d. w. z. een groot gevaar voor eene dengdelijke rechtspraak. Wel is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat het gebrek aan kennis door en gedurende de uitoefening der rechtspractijk wordt aangevuld, maar dan toch alleen na zeer geruimen tijd en als resultaat van degelijke studie. En is het dan te verdedigen, dat in afwachting proeven met de rechtspraak worden genomen? Moet niet uitdrukkelijk de eisch worden gesteld, dat degelijke studie, waardoor voldoende kennis wordt verkregen, aan het rechterambt voorafga? De vraag stellen is haar beantwoorden. En wat komt er van het zelfstandig oordeel van het benoemde krijgsraadslid terecht naast dat van »andere en meer ervaren krijgsraadsleden», wanneer zoowel kennis als ervaring ontbreken? Of moet die zelfstandigheid bestaan in het hardnekkig vast-

houden aan eigen meening, al kan die ook niet steunen op deugdelijke overwegingen, omdat... men nu eenmaal zelfstandig wil zijn?

De Regeering erkent, dat de opleiding der officieren tot het rechterambt onvoldoende is; bij de voorbereiding voor den officiersrang moet de eigenlijke vakstudie daarvoor eene te ruime plaats op het leerprogramma innemen, al zou wellicht eenige uitbreiding der rechtsstudie niet steeds tot de onvervulde wenschen behoeven te behooren. Blijft deze toestand bestendig, dan zal de noodzakelijkheid niet worden betwist, dat aan de benoeming van de leden der verschillende krijgswraden eene bijzondere opleiding voorafga, opdat aan de rechtmatige eischen van voldoende rechtskennis kan worden voldaan.

Met het oog op het verkrijgen van eene ruimere keuze, zou de beperkende bepaling van art. 139 R. L., dat alleen tot lid van den krijgsraad kunnen worden benoemd officieren »tot het garnizoen der Hoofdplaats van het Militair Arrondissement of District behorende», kunnen worden uitgebreid tot eene benoeming uit de officieren van het geheele militaire arrondissement. Wel geschiedt de benoeming door den G. Off., maar als plaatsvervanger van den C. Off. in bedoeld arrondissement (art. 129 R. L.), zoodat daarvan goene moeilijkheden te vreezen zullen zijn. Acht men die wijziging echter ongewenscht, dan kan door detachering van officieren naar de residentie van den krijgsraad het zelfde resultaat worden bereikt. Van eene benoeming der leden volgens rooster, zooals is bepaald bij de reeds genoemde Aanschrijving van 27 December 1875, zal in geen geval meer sprake mogen zijn.

Terwijl dus, zooals reeds werd opgemerkt, met het geven van eene meer permanente samenstelling aan den krijgsraad van harte kan worden ingestemd, moge daarnaast niet uit het oog worden verloren, dat aan de leden eischen van bekwaamheid zijn te stellen; die eischen in de wet te formuleeren zal misschien aan bezwaren onderhevig zijn en althans liggen buiten de perken der partieele herziening, maar wellicht zou reeds nu daaromtrent eene administratieve regeling kunnen worden

getroffen, in afwachting van eene volledige reorganisatie der militaire justitie.

De tweede wijziging betreft het aantal leden van den krijgsraad. De M. v. T. zegt daarvan: »Met het oog op de bezwaren, die wellicht voor den dienst zouden kunnen voortvloeien uit deze regeling, welke gedurende ten minste een jaar dezelfde officieren voor een krijgsraad in beslag neemt en dus in sommige garnizoenen voor een grooter of kleiner deel aan den gewonen dienst onttrekt, wordt tevens voorgesteld, het getal leden terug te brengen op vijf. Waar de burgerlijke strafrechter in eersten aanleg oordeelt met drie rechters, kan in de krijgsraden toch zeker wel met een getal van vijf worden volstaan.» Met volle instemming kan deze bepaling worden begroet, te meer nu uit de toelichting mag worden afgeleid, dat de leden van den krijgsraad vrijstelling zullen verkrijgen van »den gewonen dienst.» Eene administratieve regeling zal ter zake moeten worden gegeven, wanneer althaus niet kan worden goed gevonden, alsnog een desbetreffend voorschrift in art. 132 R. L. op te nemen.

De derde wijziging betreft eene algemeene uitsluiting van de benoembaarheid tot lid van den krijgsraad; de bijzondere redenen van uitsluiting en versooning (artt. 137 en 145—149 R. L.) blijven natuurlijk gehandhaafd. Terwijl bij de burgerlijke justitie een minimum-leeftijd voor het rechterlijk ambt is voorgeschreven, kwam het gewenscht voor, bij de militaire justitie de uitsluiting te verbinden aan den laagsten officiersrang, omdat die rang dikwijls op zeer uiteenloopenden leeftijd wordt bereikt en eene praktische ervaring als officier gedurende eenige jaren noodzakelijk werd geoordeeld om een goed inzicht te hebben in het militaire leven. Op dezen grond, zoomede in verband met de eischen, aan ieder lid van den krijgsraad te stellen, zoowel van bekwaamheid als van zelfstandigheid tegenover de meening van hooger geplaatsten in of buiten den krijgsraad, mag de voorgestelde oplossing doeltreffend heeten. De uitsluiting van »reserve- en landweerofficieren, die niet als officier in het leger hebben gediend,

en militie-officieren" is een uitvloeisel van het zelfde beginsel: gemis aan rechtskennis en gemis aan kennis van militaire toestanden en verhoudingen maken het niet aanbevelenswaard, hen in den krijgsraad zitting te doen nemen. De in het V.V. gemaakte opmerking, dat onder deze officieren misschien zeer geschikte elementen voor die functie zouden zijn te vinden, werd beantwoord met eene verwijzing naar de omstandigheid, dat bedoelde officieren in den regel betrekkingen bekleeden, welke hun toch geene gelegenheid zouden laten, voor den tijd van een jaar deel uit te maken van den krijgsraad.

Officieren van gezondheid en militaire apothekers zijn niet uitgesloten van de benoembaarheid tot lid van den krijgsraad; toch geldt ook voor hen in het algemeen het zelfde bezwaar als voor de officieren, die in het 2^e lid van het voorgestelde art. 132 zijn opgesomd, terwijl het bovendien toch niet denkbaar is, dat zij aan hunne gewone werkzaamheden zullen worden onttrokken om hen gedurende zoo geruimen tijd met de rechterlijke functie te belasten. Misschien zal deze categorie van officieren bij de samenstelling van het Ontwerp aan de aandacht zijn ontsnapt 1) ?

Eindelijk moge nog worden gewezen op art. 140 R. L., bepalande dat ook gepensioneerde officieren benoembaar zijn tot lid van den krijgsraad; het komt mij voor, dat het behoud dezer bepaling gepaard zal moeten gaan met eene wijziging naar aanleiding van de uitsluiting der actief dienende officieren, genoemd in het 2^e lid van art. 132.

1) Bij Ministerieele Aanschrijving van 17 Juli 1900 is bepaald, dat officieren van gezondheid en militaire apothekers niet dan in geval van bepaalde noodzakelijkheid tot Offn.-Cn. of tot leden van den krijgsraad zullen worden benoemd. Mocht de bepaling der uitsluiting niet met deze categorie van officieren worden aangevuld, dan zal bedoelde Aanschrijving kunnen worden gehandhaafd; het betreft daarin geene uitsluiting, maar slechts eene aanwijzing aan den G. Cdt., zoodat geen strijd bestaat met het wettelijk voorschrift.

Op den zelfden grond zal b. v. kunnen worden gehandhaafd de Aanschrijving van 28 Juli 1825, waarin aan de officieren der maréchaussée vrijstelling van het zitting nemen in den krijgsraad is verleend (behoudens eene uitzondering).

De vierde wijziging is omschreven in het voorgestelde art. 136 R. L. Volgens de geldende bepaling nemen de twee Offn.-Cn., die in de residentie van den krijgsraad »over de informatien hebben 'gezeten'', zitting in den krijgsraad; volgens de voorgestelde bepaling zal steeds één der Offn.-Cn., die over eene zaak de informatiën hebben genomen, deel uitmaken van den krijgsraad voor de behandeling van die bepaalde zaak.

In het burgerlijk strafproces wordt een ander stelsel gehuldigd; art. 149 W. v. Sv. schrijft voor, dat de rechter-commissaris, op straffe van nietigheid, geen deel neemt aan het onderzoek ter terechtzitting. De bedoeling ligt voor de hand; de rechter mag niet worden beïnvloed door de in de instructie der zaak gevormde meening van den rechter-commissaris: een der waarborgen, dat de rechter alleen zal oordeelen naar datgene, wat ter openbare terechtzitting blijkt. De M. v. T. betoogt nu, dat bij de voorgestelde regeling een middenweg is gekozen tusschen het nut eenerzijds van voorlichting in den krijgsraad en het gevaar anderzijds, dat die voorlichting een bedenkelijken invloed zou oefenen op het oordeel van dat college. »Bovendien kan de mondelinge voorlichting, door den aanwezigen officier-commissaris aan zijne medeleden van den krijgsraad verstrekt, nuttig zijn: het onderzoek der zaak is immers als regel geheel schriftelijk, zoodat ten gevolge van den voorgestelden maatregel althans één van de leden van den krijgsraad in de mogelijkheid is, persoonlijke indrukken, die getuigen en beklaagden op hem hebben gemaakt, aan zijne medeleden mede te deelen.

»Ter beperking van eventueel overwicht, met behoud van de mogelijkheid van voorlichting van den krijgsraad door hem, die uit den aard van zijne functie van officier-commissaris de zaak het best kent, wordt nu voorgesteld, art. 136 zóó te wijzigen, dat in elk rechtsgeding één der officieren-commissarissen in den krijgsraad zitting zal hebben, doch dat in geen geval de beide officieren-commissarissen daarvan deel zullen uitmaken.

»Ten slotte wordt hierbij nog opgemerkt, dat, met het oog op de mogelijkheid dat in eene strafzaak geene informatiën in de residentie van den krijgsraad worden gehouden (art. 31 R. L.), de bepalingen van art. 136 niet zijn beperkt tot de officieren in die residentie in garnizoen.»

Voor eene juiste beoordeeling zal slechts eene korte toevoeging noodzakelijk zijn. Het voorschrift van art. 149 W. v. Sv. is in het burgerlijk strafproces mogelijk en noodzakelijk, omdat ter terechtzitting werkelijk het hoofdonderzoek plaats heeft voor den beslissenden rechter; in het militair strafproces daarentegen hebben de voornaamste handelingen plaats voor Offn.-Cn. (hooren van beklagde, inwinnen der beëdigde getuigenverklaringen, enz.), terwijl de terechtzitting van den krijgsraad den naam van onderzoek ternauwernood mag dragen. Het ontvangen van persoonlijke indrukken is dan ook voor de leden van den krijgsraad vrij wel uitgesloten; hun oordeel is voor het grootste gedeelte afhankelijk van hetgeen op de zitting wordt *gelezen*. Alleen de Offn.-Cn. zijn in de gelegenheid geweest, bij het vormen van hun oordeel met persoonlijke indrukken rekening te houden.

Maken zij deel uit van een krijgsraad, dan zullen zij als *rechter* volkomen op hunne plaats zijn; allicht zal echter hunne aanwezigheid in het college grootere beteekenis hebben, daar hunne voorlichting — hoe nuttig op zich zelve ook — op het oordeel der overige leden en dientengevolge op het eindoordeel van het geheele college te grooten invloed zal oefenen 1). Wel mag worden verwacht, dat door invoering van het instituut der verdediging en door de aan den beklagde te verlenen bevoegdheid om ter terechtzitting van den

1) Buiten bespreking wordt gelaten, dat het oordeel van de Offn.-Cn. in de residentie van den krijgsraad zeer sterk is blootgesteld geweest aan den invloed van de meening van den A. M., waartoe aanleiding wordt gegeven door de wijze, waarop de informatie plaats heeft onder diens leiding. De invloed van des Auditeurs meening doet zich verder gelden in den krijgsraad, zoowel rechtstreeks door zijne functie als rechtskundig adviseur, als middellijk door de stukken, die, door hem opgesteld, ter terechtzitting de mondelinge verhooren moeten vervangen.

krijgsraad getuigen te doen hooren, die invloed eenigermate zal verminderen, maar hij zal grootendeels blijven bestaan. Waren er nu bijzondere redenen om aan te nemen, dat op een onjuist oordeel van Offn.-Cn. weinig kans bestaat, dan zou men met den toestand, in het belang van het recht en van den beklaagde, vrede kunnen hebben, al is dan de vraag gewettigd, waarom aan een college van meerdere personen het nemen van eene beslissing wordt opgedragen, terwijl inderdaad in hoofdzaak die beslissing berust bij een zeer klein gedeelte van dat college. Nu daaromtrent bijzondere waarborgen niet bestaan en ook niet kunnen bestaan, ligt er in den besproken invloed steeds een gevaar verscholen. Het wil mij daarom voorkomen, dat de in het Ontwerp gekozen middenweg in de gegeven omstandigheden eene gelukkige oplossing van het vraagstuk is 1).

Naar aanleiding van de nu besproken wijziging doen zich enkele vragen voor betreffende de benoeming van Offn.-Cn.

Aangezien steeds een der Offn.-Cn., die over eene zaak de informatiën hebben genomen, als lid van den krijgsraad aan de behandeling der zaak zal moeten deelnemen, zal toch de uitsluiting, opgenomen in het voorgestelde art. 132, 2^e lid, zich ook dienen uit te strekken tot de benoembaarheid der Offn.-Cn. Niet alleen, dat de taak van commissaris weinig minder gewichtig is dan die van lid van den krijgsraad, maar ook practisch zouden zich anders verschillende moeilijkheden voordoen, aangezien toch art. 40 R. L., om alle vermoedens van

1) In het artikel over „De herziening van de Rechtspleging bij de Zeemacht”, opgenomen in het *Algem. Handelsblad* (zie noot 1, bladz. 3), spreekt Mr. B. M. TAVERNE zijne meening uit, dat het voorstel om niet beide, maar een der commissarissen in den krijgsraad zitting te doen nemen, geenszins eene verbetering is. „Het is waar, zij (Offn.-Cn.) zijn bevooroordeeld, zij hebben hun oordeel reeds gevormd, maar liever bevooroordeelden die althans hun oordeel hebben gegrond op persoonlijke indrukken, dan onbevooroordeelden die met den besten wil niet zoo goed tot oordeelen in staat zijn.” En verder: „niet dáárom lijkt mij de officier-commissaris een goed lid, omdat hij zijne persoonlijke indrukken aan andere leden kan meedeelen, maar omdat hij zijn eigen oordeel uit persoonlijke indrukken heeft opgebouwd.”

partijdigheid" te voorkomen, voorschrijft, dat de G. Cdt. zich zal »reguleren naar een tourbeurt of rooster". Om toepassing van het voorgestelde art. 136 mogelijk te maken, zal de G. Cdt. zich niet kunnen houden aan de bepaling van art. 40: hij zal òf de volgorde van den algemeenen garnizoensrooster bij het doen der benoemingen niet steeds in acht kunnen nemen, òf wel, in strijd met de bedoeling van het artikel, een rooster moeten aanleggen, waarop niet voorkomen de officieren, die niet benoembaar zijn als lid van den krijgsraad, waardoor de practijk zou doen, hetgeen wettelijk moest zijn geregeld. Vgl. ook art. 129*b*, 3e lid, bladz. 54.

De reeds meer genoemde Ministerieele Aanschrijving van 27 December 1875 bepaalt o. a., dat *in* de residentieën van den krijgsraad op den eersten dag van iedere maand twee Offn.-Cn. (één kapitein of ritmeester en één luitenant) naar toerbeurt zullen worden aangewezen om alle zaken te instrueeren, die in den loop der maand bij de militaire justitie zullen voorkomen; deze commissarissen hebben tevens zitting in den krijgsraad. Hunne voornaamste taak is wel te fungeeren als lid van den krijgsraad, aangezien in de residentieën van den krijgsraad naar verhouding weinig meer 1) zaken zijn te instrueeren dan in andere garnizoensplaatsen, en de aanvullingsonderzoeken, bedoeld bij art. 31 R. L., in den regel van beperkten omvang zijn. Nu aan den krijgsraad eene meer permanente samenstelling zal worden gegeven, en slechts één der Offn.-Cn., die eene zaak hebben geïnstrueerd, deel van dat college mag en moet uitmaken, zal bovenstaande bepaling niet ongewijzigd kunnen worden gehandhaafd. Toch kan misschien, tevens vasthoudende aan het ontworpen stelsel van de artt. 132 en 136 R. L., het beginsel dier Aanschrijving worden behouden en in de wet worden opgenomen (nu mist zij wet-

1) Dat er soms instructie van meerdere zaken moet plaats hebben, is een gevolg van de omstandigheid, dat nu en dan een streven merkbaar wordt bij den A. M. om bij ambtshalve vervolging de instructie over te brengen naar de residentie van den krijgsraad, hetgeen m. i. in strijd is met den geest der wet.

telijken grondslag), met uitbreiding van het meer permanente karakter van de functie der Offn.-Cn. tot de garnizoensplaatsen *buiten* de residentie van den krijgsraad.

Wanneer wordt bepaald, dat *in* de residentie van den krijgsraad telkens één der leden van dat college (behalve de voorzitter) bij toerbeurt fungeert als officier-commissaris, en dat daarenboven *in* de residentie door den G. Cdt. telkens één en *buiten* de residentie telkens twee commissarissen voor den tijd van b.v. drie maanden worden benoemd tot het instrueeren van alle voorkomende zaken, dan is m. i. op eenvoudige wijze aan het beginsel van het voorgestelde art. 136 te voldoen. De commissaris, tevens lid van den krijgsraad, neemt in dat college steeds deel aan de behandeling der zaken, waarover *in* de residentie de informatiën zijn genomen; heeft de informatie *buiten* de residentie plaats gehad, dan treedt een der commissarissen aldaar voor die zaak op als lid van den krijgsraad, ter vervanging van het lid, dat *in* de residentie op dat tijdstip tevens als commissaris fungeert. Heeft er, na eene informatie *buiten* de residentie, een aanvullingsonderzoek *in* de residentie plaats, ingevolge art. 31 R. L., dan dient een der commissarissen *buiten* de residentie als lid van den krijgsraad zitting te nemen, aangezien toch voor dezen het voornaamste gedeelte van het onderzoek heeft plaats gehad.

Tot het opnemen van bovenstaande beginselen in de wet, zouden enkele artikelen moeten worden gewijzigd en een nieuw artikel moeten worden opgenomen 1). Vrijstelling van dienst voor de Offn.-Cn. zou bij administratief voorschrift kunnen worden geregeld.

1) Om de gedachten te bepalen, volge hier de redactie van de bedoelde artikelen, zooals die ongeveer zou kunnen zijn; van de gelegenheid is tevens gebruik gemaakt om de reeds besproken wijzigingen aan te duiden in de artt. 19, 20 en 35 (zie bladz. 20—22 en 24).

Art. 19 te lezen:

„Gelijktijdig met de beschikking tot verwijzing — hetzij deze genomen is naar aanleiding van de bepalingen van den eersten titel, hetzij regtstreeks naar aanleiding van het arresteren of apprehenderen op heeter daad van een militair persoon door de Militaire of Burgerlijke Justitie

Terwijl enkele geringe wijzigingen in de artt. 31, 59, 192, 240, 247, 309, 394 en 395 R. I. alleen ten doel hebben, de bepalingen in overeenstemming te brengen met de meer permanente samenstelling van de krijgsraden, zijn in enkele andere artikelen wijzigingen van meer belang aangebracht, terwijl tevens het opnemen van een nieuw artikel wordt voor-

op het plegen van eene misdaad, staande ter beoordeeling van den Militairen Regter — zal de Commanderende Officier van het garnizoen last geven aan de Officieren Commissarissen uit dat garnizoen, om den beklagde binnen vier-en-twintig uren, nadat hem een afschrift van de beschikking tot verwijzing is ter hand gesteld, te hooren en zoodanige verdere informatie te nemen als vereischt worden."

Art. 20 te lezen:

„Met het nemen der informatie, bij dit Hoofdstuk voorgeschreven, zijn belast twee Commissarissen, welke zullen worden geadsisteerd door eenen daartoe geschikten Officier, allen ter benoeming van den Commandierenden Officier, uit de Officieren van het garnizoen; de geadjungeerde Officier zal bij alle verhooren de functien van Secretaris waarnemen."

In art. 22 in plaats van het woord „Tourbeurt," te lezen: „regelen".

In art. 31 in plaats van het woord „benoemen", te lezen: „bijeeroepen".

Art. 35 te lezen:

„Wanneer de Commanderende Officier der bezetting van de plaats zelve, waar de Krijgsraden gehouden worden, en waar de Auditeur Militair van het Arrondissement of District resideert, den verdachte naar den Krijgsraad heeft verwezen, zal hij gelijktijdig met de beschikking tot verwijzing — hetzij deze . . . (als in art. 19) — last geven aan de Officieren Commissarissen uit dat garnizoen om . . ." (als in art. 19).

In art. 37 in plaats van de woorden: „worden benoemd", te lezen: „fungeren".

Art. 36a in te lasschen:

„Tot Commissarissen zullen niet worden benoemd Officieren, die volgens het bepaalde bij artikel 132, tweede lid, niet mogen worden benoemd tot Leden van den Krijgsraad."

Art. 39 te lezen:

„Wanneer de beklagde is een Officier, zullen voor de behandeling van diens zaak de Commissarissen van lagere rang of van mindere ancienneteit in rang dan de beklagde, worden vervangen door Officieren van gelijken rang en hogere ancienneteit of van hogere rang."

Art. 40 te lezen:

„Met het nemen der informatie, bij dit Hoofdstuk voorgeschreven, zijn belast twee Commissarissen, ter benoeming van den Commandierenden Officier."

gesteld, alles verband houdende met de wijze waarop de krijgsraden worden samengesteld”.

Het bedoelde nieuwe artikel (129a) zal luiden :

„Wanneer een Officier voor den Krijgsraad moet te regt staan, zullen voor de behandeling van diens zaak de leden van dien raad van lageren rang of van mindere ancienneteit in rang dan de beklagde, worden vervangen door Officieren van gelijken rang en hoogere ancienneteit of van hooger rang.”

De Commissarissen blijven hunne functie vervullen gedurende den tijd van drie maanden, behoudens het bepaalde bij artikel 42; als een der Commissarissen zal bij tourbeurt worden aangewezen een der Leden van den Krijgsraad, uitgezonderd de President, en als de andere Commissaris een der Officieren van het garnizoen, niet behoorende tot de Leden van den Krijgsraad, volgens een daartoe te houden rooster, opge maakt met inachtneming van het bepaalde bij artikel 36a.”

Art. 42 te lezen :

„Bij ontstane ziekte, overlijden of gewigtige verhinderings der benoemde Commissarissen, zoomede indien een der redenen bestaat waarom zij niet als zoodanig zouden mogen fungeren, zullen anderen in derzelver plaatsen worden benoemd, met inachtneming van de volgorde op den rooster.

Een plaatsvervangend Commissaris blijft als zoodanig fungeren zoolang degene, wien hij vervangt, dit zou zijn geweest, tenzij de reden der vervanging opgehouden heeft te bestaan.”

In art. 48 het woord „benoemde” te doen vervallen.

In art. 49 in plaats van de woorden : „een ander zal commanderen”, te lezen : „tijdelijk een ander zal commanderen tot het nemen van infor matien in deze zaak”.

Art. 136 te lezen :

„Indien voor den Krijgsraad eene strafzaak wordt gebragt, over welke infor matien zijn genomen buiten de Residentie van den Krijgsraad, wijst de Commandant een der Officieren Commissarissen, die over de infor matien hebben gezeten, aan, om bij de behandeling van die zaak als Lid van den Krijgsraad zitting te nemen, ter vervanging van het Lid, het welk op dat tijdstip als Commissaris in de Residentie van den Krijgs raad is aangewezen. Hetzelfde geldt, wanneer over die zaak een nader onderzoek heeft plaats gehad in de Residentie van den Krijgsraad.

Van dergelijke vervanging wordt aantekening gedaan in de notulen van den Krijgsraad.”

In art. 239 te doen vervallen de woorden : „tot de infor matien gecom mandeerd”.

Zie voorts bladz. 43.

Het juiste militair-hiërarchisch beginsel, hierin uitgedrukt, wordt tot nu toe, zonder uitdrukkelijke wetsbepaling, in acht genomen bij de benoeming van de leden van den krijgsraad, in overeenstemming met den inhoud van art. 39 R. L., hetwelk eene desbetreffende regeling geeft voor Offⁿ.-Cⁿ. Nu van eene benoeming telkenmale geene sprake meer is, moet vervanging van benoemde leden plaats hebben. Bij vergelijking van art. 129a met art. 39 R. L. treft het aanstonds, dat in het laatste artikel niet wordt gesproken van ancienneteit in rang, zoodat aanvulling zou dienen plaats te hebben, wanneer de benoeming van Offⁿ.-Cⁿ. geene verandering ondergaat. Mocht echter ook aan de functie van de Offⁿ.-Cⁿ. een meer permanent karakter worden gegeven, op de wijze als werd besproken, dan zal art. 39 geheel moeten worden gewijzigd in den geest van art. 129a (zie noot op bladz. 39).

Voorgesteld wordt, aan art. 138 R. L. als tweede alinea toe te voegen:

»Bij gelijkheid van militairen rang en ancienneteit beslist de leeftijd.»

Deze aanvulling strekt, aldus de M. v. T., ter tegemoetkoming aan eene leemte, die zich in de practijk heeft voorgedaan. »De rangorde van de verschillende dienstvakken van de land- en zeemacht onderling is niet geregeld. Nu in West-Indië en in tijd van oorlog of in staat van beleg krijgswaarden mogelijk zijn, waarin twee officieren van gelijken rang en gelijke ancienneteit, doch dienende de een bij de landmacht, de ander bij de zeemacht, zitting moeten nemen, staat niet voorgeschreven in welke volgorde deze officieren bij gelijkheid van rang en ancienneteit hebben zitting te nemen.»

Ten einde te voorkomen, dat de leden van krijgswaarden herhaaldelijk wisselen, zal aan art. 141 R. L. als tweede zinsnede worden toegevoegd:

»Een plaatsvervangend lid blijft lid van den Krijgsraad zoolang degene, wien hij vervangt, dit zou zijn geweest, tenzij de ziekte of de verhindering opgehouden heeft te bestaan.»

Daarmede schijnt het artikel echter nog niet volledig; wanneer in het eerste lid achter het woord »Leden» wordt ingelascht: »zoomede indien een der redenen bestaat waarom zij niet als Lid van den Krijgsraad zouden mogen fungeren», is tevens voorzien in gevallen van ontzetting, schorsing, uitsluiting en gewettigde verschooning (zie hieronder); in de toegevoegde zinsnede zou dan »de ziekte of de verhindering» te vervangen zijn door »de reden van vervanging».

In art. 153 R. L. wordt eene redactiewijziging voorgesteld om uitdrukkelijk te constateeren, dat »de vervanging van een gerecuseerd lid van zoodanigen raad slechts tijdelijk en voor ééne zaak zal geschieden», terwijl evenals in de artt. 136 en 141 wordt voorgeschreven, dat van de vervanging aanteekening in de notulen zal worden gedaan.

Nu de vervanging van leden van den krijgsraad bij de samenstelling van het Ontwerp blijkbaar in nauwkeurige overweging is genomen, mag het eenige verwondering wekken, dat geen voorstel is opgenomen tot wijziging van art. 155 R. L. Wanneer de leden »door ziekte of andere volstrekke beletselen verhinderd» zijn, de vergaderingen bij te wonen, zal natuurlijk vervanging plaats hebben ingevolge de bepaling van art. 141 R. L., terwijl toch verder niet is aan te nemen, dat zij »daarvan door den President of den Krijgsraad, om gewigtige redenen, verschoond (kunnen) worden» zonder vervanging, zoodat met een onvoltalligen krijgsraad zou worden beraadslaagd of recht gesproken. Het komt mij dan ook noodzakelijk voor, dat art. 155 alleen zal bepalen: »Alle de Leden, die aan de behandeling der zaak deel nemen, zijn verpligt de Vergaderingen bij te wonen.»

Reeds werd opgemerkt, dat in de wet zijn gehandhaafd de bijzondere gronden, welke uitsluiten van het lidmaatschap van den krijgsraad; terwijl de bepaling van art. 137 R. L., betreffende bloed- of aanverwantschap tusschen de leden onderling en met den A. M., een meer algemeen karakter bezit, noemt art. 145 R. L. de redenen waarom in eene bepaalde

zaak de leden niet »tot de deliberatiën worden toegelaten". Het meer permanente karakter der krijgsraden schijnt bovendien het opnemen van enkele gronden tot ontzetting uit en schorsing van het lidmaatschap gewenscht te maken, aangezien zich omstandigheden gedurende het bekleeden van het lidmaatschap kunnen voordoen, die vervanging van het betrokken lid eischen (bij de bestaande regeling, waarbij volgens de wet voor elke zaak een krijgsraad moet worden benoemd, doet zich dat bezwaar minder gevoelen). Wat betreft de gronden tot ontzetting, kan de vermelding van verschillende omstandigheden, die tot een niet-eervol ontslag uit den dienst aanleiding kunnen geven, m. i. worden gemist, mede met het oog op het nog altijd sterk tijdelijk karakter der krijgsraden en het tijdelijk karakter der herziening; het zal toch slechts bij hooge uitzondering zijn, dat iemand nog niet onwaardig of ongeschikt is voor den officiersrang, maar toch reeds uit het rechterambt zou moeten worden ontzet. Van daar, dat wellicht kan worden volstaan met eene beperkte opsomming als: veroordeeling wegens misdrijf tot eene vrijheidsstraf in het algemeen of boven zeker maximum, faillietverklaring, stelling onder curatele uit hoofde van verkwisting, schending van bepaalde rechterlijke plichten 1). Schorsing zou kunnen plaats hebben gedurende den tijd dat het krijgsraadslid voor den strafrechter terecht staat ter zake van misdrijf in het algemeen of van bepaalde misdrijven, en gedurende den tijd dat hij onderworpen is aan het onderzoek van een »raad van onderzoek" of een »raad van appèl".

De besproken wetsaanvulling zou kunnen geschieden door invoeging van twee artikelen bv. 137*a* en 137*b*. Mocht ook aan de functie der Offn.-Cn. een meer permanent karakter worden verleend (zie bladz. 37 en 38), dan zou in een nieuw artikel 38*a* naar de artt. 137*a* en 137*b* kunnen worden verwezen. Van de gelegenheid kan dan tevens gebruik worden gemaakt

1) Zie hierbij artt. 11 en 12 der Wet „op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie".

om in art. 38 de onjuiste aanhaling van art. 145 te vervangen door art. 137.

Als bewijs alweer van de weinig correcte samenstelling der R. L. kan dienen, dat voor Offⁿ.-Cⁿ. geene bepaling is gegeven in den geest van de artt. 147 en 148 voor de krijgswaarden. Eene voorziening in deze leemte ware te verkrijgen door invoering van een artikel 38*b*, waarin dan de beslissing in twijfelachtige gevallen en over de opgeworpen redenen tot verhooring in handen wordt gelegd van den G. Cdt.

Eindelijk verdienen nog vermelding enkele opmerkingen in het V. V. omtrent de samenstelling van den krijgswaard; zoo wordt de wensch uitgesproken, dat het voorzitterschap zal worden bekleed door een rechtsgeleerde (door wijziging van art. 8 der Wet »op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie» zou combinatie dezer betrekking met het lidmaatschap der rechterlijke macht mogelijk gemaakt kunnen worden); dat de positie van den A. M. zal zijn de zelfde als die van den officier van justitie in burgerlijke strafzaken; dat aan den krijgswaard een bezoldigde griffier zal worden toegevoegd. Nu zal aanstonds worden erkend, dat hiermede zou worden ter hand genomen eene reorganisatie der militaire justitie, die de perken der partieele herziening overschrijdt en dan ook niet in het herzieningsplan der Regeering is opgenomen, hoezeer ook de scheiding van de functiën van openbaar ministerie en griffier toejuicing zou verdienen. Dat het bestendigen van den bestaanden toestand te dien opzichte tevens aan de invoering van de verdediging een gedeelte van hare waarde ontnemt, kan niet worden ontkend, zooals bij dat onderwerp nader zal worden besproken. Wat den rechtsgeleerden voorzitter overigens betreft, wanneer werkelijk de leden van den krijgswaard — en in de eerste plaats de voorzitter — met voldoende rechtskennis zijn toegerust, schijnt mij die instelling onnoodig en zou het zeer zeker ongewenscht zijn, wanneer zij alleen verdediging moest vinden op den grond, in het V. V. aangevoerd. Daar toch lezen we ; »In de behoefte

aan juridische leiding werd tot nu toe in zekere mate voorzien door de werkzaamheid van den A. M., maar de officieren hechten niet altijd genoeg waarde aan diens advies en het prestige van een rechtsgeleerden president zal grooter zijn dan dat van een A. M." Het zou dus te doen zijn om het *overwicht* en dat in een college, waar ook de zelfstandigheid van de leden onderling zoo hoog mogelijk moet worden opgevoerd! De klacht, dat de officieren niet altijd genoeg waarde hechten aan het advies van den A. M. is, meen ik, nieuw!

Het proces bij de »Krijgsraden te velde» en de »Krijgsraden in eene belegerde of berende stad of plaats» is in het Ontwerp ongewijzigd gelaten, behoudens dat verschillende wijzigingen in het proces der gewone krijgsraden door de bepalingen van de artt. 267, 285 en 288 R. L. ook geldend worden gemaakt voor de rechtspleging in oorlogstijd, in zooverre daaromtrent geene bijzondere voorschriften bestaan. Echter wordt ééne uitzondering gemaakt: in de artt. 262 en 282 zal, in plaats van het woord »zeven», worden gelezen »vijf», terwijl de artt. 275 en 291 zullen vervallen. De M. v. T. zegt daaromtrent: »Het nut van de artt. 275 en 291 is zeer problematiek. Stelt men vast dat een krijgsraad te velde of in een belegerde of berende plaats zeven leden moet hebben (artt. 262 en 282) dan is het niet duidelijk, waarom ten aanzien van het voornaamste gedeelte van zijne taak — het vellen van het vonnis — slechts vijf leden behoeven tegenwoordig te zijn. Van tweeën een: of men verlange slechts vijf leden van zoodanige krijgsraden, die dan ook allen vonnissen, of men drage zorg dat alle zeven leden tot het vellen van het vonnis medewerken. Waar bij dit wetsvoorstel het aantal leden uit andere overweging tot vijf is teruggebracht en deze wijziging, zooals zoo even gezegd is, ook tot de hierbedoelde krijgsraden is uitgestrekt, is het niet twijfelachtig, of de artt. 275 en 291 zijn volmaakt overbodig geworden en mogen veilig worden ingetrokken.»

3°. De wijze waarop de naar den krijgsraad verwezen zaken op de zittingen van dien raad worden behandeld.

Dit gedeelte beperkt zich niet tot het onderzoek ter terechtzitting, maar omvat ook de wijze, waarop de strafzaak ter terechtzitting aanhangig wordt gemaakt, benevens de beraadslaging en de uitspraak.

»In het burgerlijk strafproces wordt de behandeling van eene strafzaak ter openbare terechtzitting aangekondigd, ingeleid en beheerscht door de dagvaarding. Zoodanige dagvaarding moet op straffe van nietigheid inhouden de nauwkeurige omschrijving van het feit, ter zake waarvan de gedagvaarde persoon voor den betrokken rechter wordt gedaagd. Zij wordt onder overgave van een afschrift beteekend aan den beklaagde, opdat deze niet onkundig zal zijn van hetgeen hem wordt ten laste gelegd" (M. v. T.) 1).

Deze dagvaarding, uitgaande van het openbaar ministerie, maakt niet alleen de strafzaak aanhangig, maar is ook de grondslag van het onderzoek ter terechtzitting, terwijl bij de beraadslaging en de uitspraak de rechter aan hare feitelijke grenzen gebonden is 2); feiten en omstandigheden, niet in de dagvaarding vermeld, mogen alzoo niet ten laste van den beklaagde komen. Het spreekt wel van zelf, dat het opstellen der dagvaarding met de grootste zorg moet geschieden, opdat niet hetzij de nietigheid worde uitgesproken op grond, dat zij niet voldoet aan de wettelijk gestelde eischen, hetzij de beklaagde moet worden vrijgesproken op grond, dat feiten zijn ten laste gelegd, die ter terechtzitting niet konden blijken, hetzij de beklaagde moet worden ontslagen van alle rechtsvervolging op grond, dat sommige elementen van het delict in de dagvaarding ontbreken. Bij nietigverklaring der dagvaarding kan op eene andere dagvaarding eene nieuwe actie worden ingesteld, maar bij vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging is, wanneer

1) Zie artt. 143 en 144 W. v. Sv.

2) Behoudens het bepaalde bij art. 191 W. v. Sv.

het vonnis onherroepelijk is geworden, nieuwe strafvervolgung ter zake van het zelfde feit uitgesloten (art. 68 W. v. S). Mocht het openbaar ministerie niettemin tot nieuwe vervolging overgaan, dan zal de rechter dien ambtenaar niet ontvankelijk verklaren.

Deze hoofdbeginselen moesten even worden aangestipt, om de beteekenis te kunnen bepalen van de wijziging, door de Regeering in art. 129 R. L. voorgesteld. Behalve eene vervanging van de slotwoorden: »een Krijgsraad ordonneren», door: »bij schriftelijk bevel tegen een daarbij aan te geven dag en uur het bijeenkomen van den Krijgsraad ordonneren», hetwelk ten doel heeft ook hier overeenstemming te verkrijgen met de meer permanente samenstelling der krijgswaarden, wordt aan het artikel als tweede en derde alinea toegevoegd:

»In dat bevel zal op straffe van nietigheid worden vermeld het feit dat ten laste wordt gelegd, met vermelding omstreeks welken tijd, waar ter plaatse en onder welke omstandigheden het begaan zou zijn, doch zonder vermelding van eenige strafrechtelijke qualificatie daarvan.

Dit bevel wordt zoo spoedig doenlijk aan den beklaagden onder overgave van een afschrift door den provoost-geweldige beteekend.»

Het bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad 1), door den G. C^{dt}. uit te vaardigen, zal nu »de essentieele vereischten van de gewone dagvaarding» moeten inhouden; dergelijk stuk komt der Regeering vooral daarom onmisbaar voor, nu mogelijk is gemaakt, »dat tijdens de behandeling van eene strafzaak voor den vollen krijgswaad een verdediger of raadsman den beklaagde ter zijde staat».

Een oogenblik stilstaande bij den inhoud van dit bevel, trekt het allereerst de aandacht, dat hieraan strengere eischen worden gesteld dan aan de dagvaarding, aangezien ook op straffe van

1) Het voorgestelde art. 203 R. L. spreekt van »het bevel tot bijeenroeping van den Krijgsraad», art. 129b van »het bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad»; nu de uitdrukking tevens moet dienen als technische benaming van een bepaald stuk, is eenheid van terminologie gewenscht

nietigheid is voorgeschreven de vermelding van de omstandigheden, waaronder het feit begaan zou zijn, terwijl art. 143 W. v. Sv. hierop geene nietigheid bedreigt. Aan den anderen kant vordert art. 129 R. L. de beteekening niet op straffe van nietigheid, art. 144 W. v. Sv. daarentegen wel 1). Met dit laatste verschil kan niet worden ingestemd; wil men zekerheid hebben, dat de beteekenis van het »bevel tot bijeenroeping van den Krijgsraad" niet ten deele illusoir kan worden gemaakt, dan moet ook aan de beteekening de straffe van nietigheid worden verbonden. Aangaande het eerste verschil kan worden opgemerkt, dat nauwkeuriger en vollediger formulering van dagvaarding of »bevel" den beklaagde ten goede komt, doch dat anderzijds nu aan den G. C^{dt.}, ten aanzien der formulering, nog zwaardere eischen worden gesteld dan aan de ambtenaren van het openbaar ministerie.

Het »bevel" zal niet bevatten eene strafrechtelijke qualificatie. Voor de dagvaarding wordt evenmin geëischt, dat de ten laste gelegde feiten zullen worden gequalificeerd; is dat toch geschied, dan blijft niettemin de rechter volkomen vrij in de te geven qualificatie. Nu echter het niet vermelden der qualificatie als negatieve eisch in art. 129 R. L. is geformuleerd, schijnt daarin opgesloten te liggen, dat het qualificeeren der feiten nietigheid veroorzaakt. Betwijfeld mag worden of dit de bedoeling der Regeering is; het zou m.i. aanbeveling verdienen, bedoeld verbod uit het voorgestelde artikel te doen vervallen.

Welke zullen nu de gevolgen zijn, wanneer het bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad niet aan de wettelijke vereischten voldoet, of wanneer het de feiten onjuist vermeldt, of wel wanneer daarin sommige elementen van het strafbare feit ontbreken?

In het eerste geval is het »bevel" nietig, maar de R. L.

1) Dat in tegenstelling van de dagvaarding het bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad niet vergezeld gaat van eene opgave van getuigen en deskundigen (vgl. art. 142 W. v. Sv.) ligt voor de hand, aangezien immers in het militair strafproces de getuigenverklaringen reeds zijn ingewonnen bij de informatie voor Offn.-Cn.

mist eene bepaling in den geest van art. 153 W. v. Sv., inhoudende dat in de gevallen, waarin van nietigheid der dagvaarding kan blijken zonder onderzoek der zaak zelve, de rechter daaromtrent aanstonds uitspraak kan doen. Toch mag dergelijke bepaling geenszins overbodig worden geacht; want hoe kan b.v. het onderzoek op den grondslag van het »bevel» plaats hebben, als dit zoo onvolledig is geformuleerd, dat niet voldoende vaststaat, *welke* feit aan den beklagde ten laste wordt gelegd? Of moet de krijgsraad, voortbouwende op het onderzoek voor Offⁿ. Cⁿ., maar aannemen welk feit in de tenlastelegging wordt bedoeld! Wat zal geschieden, wanneer de beklagde of zijn raadsman de exceptie van nietigheid opwerpt? En wanneer de krijgsraad, ongeacht de opgeworpen exceptie, het onderzoek voortzet, of wel wanneer na onderzoek der hoofdzaak de nietigheid blijkt, zal dan het vonnis van den krijgsraad kunnen leiden tot nietigverklaring van het »bevel» of moet ook in dat geval worden vrijgesproken? Mocht het laatste juist zijn, zal dan het H. M. G. de approbatie kunnen onthouden op grond, dat niet »behoorlijk is geprocedeerd geworden», en zal eene terugwijzing krachtens art. 58 der Provisioneele Instructie (P. I.) eenig resultaat kunnen hebben? 1) Al die bezwaren kunnen worden voorkomen door eene uitdrukkelijke bepaling, dat in elken stand van het geding door den beklagde of zijn raadsman een beroep kan worden gedaan op de nietigheid van het »bevel;» dat daarop door den krijgsraad eene beslissing moet worden gegeven, en dat ook ambtshalve de krijgsraad de nietigverklaring kan uitspreken 2). De bedreiging van nietigheid in de R. L. zou anders slechts beteekenis bezitten in verband met het onderzoek der zaak door het H. M. G. bij approbatie of appèl.

1) Mocht in een dergelijk geval de krijgsraad toch een veroordeelend vonnis vellen, dan zal het H. M. G. geene approbatie kunnen verleenen en het vonnis moeten vernietigen.

2) Zeer gewenscht zal het dan zijn, voor het vonnis tot nietigverklaring van het »bevel» de approbatie van het H. M. G. niet te eischen, om noodeloozen omslag te voorkomen.

Zijn de feiten onjuist vermeld of ontbreekt een der elementen van het strafbare feit in het »bevel'', dan zal in beide gevallen vrijspraak moeten volgen; want het ontworpen art. 203 R. L. kent niet, evenmin als het thans geldende artikel, het ontslag van rechtsvervolging. Het H. M. G. zal daaraan niets mogen veranderen en zijne approbatie moeten verleenen — wanneer uit anderen hoofde geene reden bestaat haar te onthouden — waarna het vonnis onherroepelijk is geworden. Nieuwe strafvervolging ter zake van hetzelfde feit is dan uitgesloten.

Na het bovenstaande zal het bezwaar van de voorgestelde regeling aanstonds opvallen, dat nl. het gewichtige stuk, hetwelk de plaats eener dagvaarding zal innemen, moet worden opgesteld door den G. Cdt., die in vele gevallen de daartoe vereischte rechtskennis niet zal bezitten. Wanneer men in aanmerking neemt, dat zelfs in de burgerlijke strafvordering vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging ten gevolge van onjuiste formulering der dagvaarding — opgesteld dus door juristen — niet tot de zeldzaamheden behoort, dan zal worden erkend dat het aangeduide bezwaar geenszins denkbeeldig is. Het advies van den A. M. zal daaraan tegemoet komen, en daarom is het gewenscht, het vragen van dat advies verplichtend te stellen, — zoo wordt tot opheffing van het bezwaar aangevoerd 1). In het V. V. is als de meening van vele leden aangeeteekend, dat het stuk hetwelk de dagvaarding vervangt, evenals de beschikking tot verwijzing, moet worden opgesteld door den A. M., terwijl eenige andere leden van oordeel zijn, »dat in elk geval — in overeenstemming met hetgeen ook ten aanzien van het burgerlijk strafproces wordt gewenscht — gelegenheid gegeven dient te worden om het bevel te wijzigen en aan te vullen, onder de noodige waarborgen tegen ver-

1) Mr. G. M. PALTHE WESENHAGEN in *Het Vaderland* van 17 en 18 April j.l.; de schrijver wenscht tevens in de wet de mogelijkheid geopend te zien, dat Offn.-Cn., op advies van den A. M., de beschikking tot verwijzing van den G. Cdt. kunnen veranderen onder mededeeling daarvan aan den beklagde.

korting van het recht van verdediging van den beklaagde". Welke oplossing is hier de meest gewenschte? Wanneer we bedenken, dat het advies van den A. M., het zij dan verplichtend gesteld of niet, reeds om de bovenomschreven reden als regel zal worden gevolgd; dat de A. M. hetzij de leiding van de instructie heeft gehad (*in* de residentie van den krijgsraad), hetzij de stukken van de informatie *buiten* de residentie nauwkeurig heeft onderzocht (ter beoordeeling of een aanvullingsonderzoek moet plaats hebben, of dat de zaak ter terechtzitting van den krijgsraad kan worden gebracht), zoodat deze ambtenaar in alle gevallen reeds geheel van de zaak op de hoogte is; dat de G. C^{dt.} voor het opstellen van het »bevel" zich geheel in de zaak zal moeten inwerken, waarvoor soms geruime tijd noodig kan zijn, dien hij niet of moeilijk aan andere werkzaamheden kan onttrekken (de termijn van vier en twintig uren, in art. 129 genoemd, is daarvoor beslist te kort, zooals terecht in het V. V. wordt opgemerkt); dat het bevel tot het bijeenroepen van den krijgsraad wel behoort uit te gaan van den G. C^{dt.}, maar dat daarmede nog niet behoeft gepaard te gaan de formuleering van een stuk van uitsluitend juridische beteekenis, — zoo mag worden aangenomen, dat het opstellen van het bedoelde stuk het best kan worden opgedragen aan den A. M. 1); terwijl hetgeen in het Ontwerp is voorgesteld inderdaad weinig meer zou zijn dan eene schijnvertooning. Hetgeen boven is gezegd aangaande het »bevel" van den G. C^{dt.}, zal onverkort gelden voor eene dagvaarding van den A. M.

Volgens de geldende bepalingen zal het militaire strafproces tot het einde toe zijn beloop moeten hebben, wanneer eenmaal de G. C^{dt.} naar den krijgsraad heeft verwezen. Door het Ontwerp wordt te dien opzichte geene verandering gebracht, hetgeen aanleiding geeft tot de m. i. zeer juiste opmerking in het V. V., »dat naleving van het tweede lid van art. 129 geen zin heeft,

1) Hierdoor zal ook de tweeslachtigheid worden vermeden, dat degene die ten laste legt, een ander is dan degene, die later de „schriftuur van eisch" indient.

indien bij de informatiën is gebleken, dat het strafbare feit niet of niet door den beklagde is gepleegd. Daarom wenschte men den A. M. bevoegd te zien verklaard van den krijgsraad het buiten vervolging stellen van den beklagde te vragen." Dergelijke bepaling zal moeilijk kunnen worden gemist, hetzij de G. C^d. dan wel de A. M. het stuk opstelt, dat de eischen eener dagvaarding bevat. Wanneer dit aan den laatste mocht worden opgedragen, zou de gang van zaken kunnen zijn als volgt: de G. C^d. beveelt het bijeenkomen van den krijgsraad, nadat hem rapport is gedaan van den afloop der informatiën; onder overlegging der stukken dient de A. M. hetzij eene dagvaarding, hetzij eene vordering tot buitenvervolginstelling bij den krijgsraad in; in het laatste geval wordt daarover zoo spoedig mogelijk door den krijgsraad uitspraak gedaan 1); mocht dat college daarop beslissen, dat de vervolging zal worden voortgezet, dan is de A. M. gehouden te dagvaarden overeenkomstig deze beslissing.

Een der belangrijkste onderwerpen, in het Ontwerp opgenomen, is wel de invoering van de verdediging. Een pleidooi te houden voor de noodzakelijkheid, dat ook in het militair strafproces den beklagde een raadsman zal ter zijde staan om voor zijne belangen op te komen, zou zijn enfoncer une porte ouverte. De M. v. T. zegt dan ook: „In het gewone, burgerlijke strafgeding kan men zich moeilijk meer den toestand denken, dat een beklagde ter terechtzitting verschijnt zonder, indien hij zulks verlangt, een rechtsgeleerden raadsman en verdediger naast zich te zien. Van de aanspraken op deskundigen bijstand was de wetgever dan ook zoo doordrongen, dat hij gemeend heeft ambtshalve daarin te moeten voor-

1) Vgl. art. 127, 4e lid, W. v. Sv.: „Indien ter zake van het feit geen recht tot strafvervolging aanwezig is of de instructie geene voldoende aanwijzing van schuld tot verdere vervolging heeft opgeleverd, stelt zij (de rechtbank) den beklagde te dier zake buiten vervolging.”

Het „recht tot strafvervolging” is niet aanwezig, wanneer b.v. het feit niet strafbaar is, het recht tot strafvordering is vervallen (art. 68 v.v. W. v. S.), of de klage ontbreekt bij een klagtdelict.

zien in alle gevallen, dat de van misdrijf beklaagde geacht moet worden niet gemakkelijk zelf een verdediger te kunnen kiezen. Art. 132 W. v. Sv. bepaalt, dat den beklaagde, die zich bij de verwijzing naar de openbare terechtzitting ter zake van misdrijf in verzekerde bewaring bevindt en gehouden wordt of wiens gevangenneming daarbij wordt bevolen, ambtshalve een raadsman zal worden toegevoegd, die echter alsnog door een gekozen raadsman kan worden vervangen. In het militaire proces-recht is echter van de ambtshalve toevoeging geene sprake en is zelfs de bijstand van een gekozen raadsman ten eenenmale onvereinigbaar met den bestaanden loop van het geding." Niemand alzoo, die vanwege den veelal onervaren beklaagde een wakend oog houdt op de nauwkeurige nakoming der voorgeschreven procesvormen; niemand die te zijnen behoeve kan wijzen op verlichtende omstandigheden, wanneer bij de informatiën te veel de nadruk is gelegd op hetgeen ter belasting moet dienen (het voorschrift van art. 70 R. L. kan natuurlijk niet wegnemen, dat de zich vestigende overtuiging van Offn.-Cn. hen in eene bepaalde richting zal leiden); niemand die de eenzijdigheid der schriftelijke behandeling ook maar eenigermate kan neutraliseeren; niemand eindelijk, die eene juridische bestrijding kan leveren van de »conclusie van eisch", door den A. M. ingediend 1).

Het zijn voornamelijk drie artikelen in het Ontwerp, die

1) De bepaling van art. 187 R. L. heeft weinig beteekenis, al is de beklaagde op vrije voeten, zoodat hij zich met een raadsman kan beraaden; geene inzage der processtukken is geoorloofd, zelfs de inhoud van de »conclusie van eisch" blijft hem onbekend. Het indienen van eene memorie van verdediging, door beklaagde zelf onderteekend, behoort dan ook tot de zeldzaamheden.

Bij de zecmacht is de practijk, in verband met »eene gewrongen doch plausibele uitlegging" van art. 169 R. Z., gunstiger; eene schriftelijke verdediging is ingevoerd, welke meestal geschiedt door officieren van administratie, die zich tot die taak bereid hebben verklaard. Veelal wordt vóór het sluiten van het onderzoek aan den beklaagde gelegenheid gegeven, zich met zijn raadsman te onderhouden. „Zoo wordt dan, nadat de fiscaal zijn eisch heeft voorgedragen en nadat de verdediger daarvan inzage heeft bekomen, door den beklaagde zelf een memorie, welke door

eene regeling geven omtrent de aanwijzing van een raadsman en diens bevoegdheid, terwijl verder in de reeks artikelen, welke wijzigingen inhouden betreffende de eigenlijke behandeling der zaak, rekening is gehouden met de invoering van den gekozen of toegevoegden raadsman.

De drie bedoelde artikelen zijn :

Art. 129b :

„Gelijktijdig met het bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad, ingevolge artikel 31 of art. 129 gegeven, zal de Commandant den beschuldigten eene schriftelijke kennisgeving doen toekomen, dat deze zich bij de behandeling van zijne zaak door een raadsman kan doen bijstaan.

Indien de beschuldigde van deze bevoegdheid gebruik wenscht te maken, doet hij binnen tweemaal vier en twintig uren na de ontvangst van de schriftelijke kennisgeving, in het vorig lid bedoeld, aan den President van den Krijgsraad toekomen of eene mededeeling, wien hij tot raadsman gekozen heeft, of een verzoek om hem ambtshalve een raadsman toe te voegen.

Als raadslieden mogen worden gekozen of toegevoegd Officieren van de Landmagt, geen lid van den Krijgsraad of Officier Commissaris zijnde, doch die als zoodanig zonden kunnen worden benoemd 1), en voorts advocaten, binnen het Rijk de practijk uitoefenende.

De toevoeging geschiedt door den President van den Krijgsraad uit de Officieren van de Landmagt en de

zijn raadsman is opgemaakt, aan den krijgsraad overgegeven; zoo wordt dan de bevoegdheid van den beklagde om stukken, tot bewijs der onschuld dieuende, aan den krijgsraad over te geven, zóó ruim opgevat, dat de door zijn raadsman opgemaakte memorie, ook wanneer de schuld zonder eenigen twijfel vaststaat, gebruikt wordt om den eisch van den fiscaal te bestrijden, zoowel door een aanval op de juridische zijde van het requisitoir als door het pleiten van verzachtende omstandigheden." Mr. B. M. TAVERNE in het *Algem. Handelsblad* van 18 Mei j.l. Eveneens E. G. DE WIJS in het *Marineblad* van 1 Mei j.l., bladz. 53.

1) Ingevolge eene voorgestelde wijziging van art. 119 P. I. zullen deze officieren ook admmissie kunnen verzoeken als „Praktizijns bij het Hof”.

advocaten, die zich bij hem hebben aangemeld als bereid zich eene toevoeging als raadsman voor dien Krijgsraad te laten welgevalen. Zij wordt aan den beschuldigde en aan den toegevoegden raadsman door den provoost-geweldige betekend ten minste acht dagen voor de behandeling van de zaak in den Krijgsraad."

Art. 129c :

»Indien de beschuldigde in arrest is, heeft de gekozen of toegevoegde raadsman, totdat het vonnis is gewezen en in den Krijgsraad is gepronuntieerd, toegang tot hem en kan hij hem, behoudens het vereischte toezigt, zoo dikwijls hij dit verlangt, alleen spreken.

De raadsman kan bij den Auditeur-Militair inzage nemen van de stukken en daarvan, voor zoover hij die verlangt, afschrift bekomen ten koste van den beschuldigten, of, indien deze — ter beoordeeling van den Krijgsraad — onvermogen is, kosteloos, voor zoover de Krijgsraad het verstrekken daarvan noodig acht; alles zonder de voortzetting der behandeling op te houden."

Art. 156a :

»De gekozen of toegevoegde raadsman is bevoegd, ter terechtzitting al datgene aan te voeren wat geacht kan worden te strekken tot het in acht nemen van artikel 145 en in het algemeen van de voorgeschreven wijze van rechtspleging, en tot verdediging van den beschuldigten.

Ingeval de raadsman een advocaat is en deze zich voor den Krijgsraad schuldig maakt aan eenige handeling, omschreven in artikel 20 van het Reglement n°. III 1),

1) Dit artikel luidt :

„In geval een Advocaat bij pleidooi of anderszins voor den regter zich oneerbiedig gedraagt, of zich vergeet in onbetamelijke uitdrukkingen jegens de wet, den regter of ten aanzien van het openbaar gezag, of zich met blijkbaar doel van belediging onbetamelijk uitlaat jegens partijen of getuigen, zal hij door den President worden gewaarschuwd of berispt, en op deszelfs voordragt dadelijk door het collegie voor eenen tijd in de uitoefening van zijn beroep voor de regterlijke collegien kunnen worden geschorst; alles onverminderd de bevoegdheid aan de regterlijke collegien toegekend ten aanzien der orde op de terechtzittingen."

vastgesteld in voldoening aan artikel 19 der wet op de regterlijke organisatie en het beleid der justitie, zal hij door den President worden gewaarschuwd of berispt en op deszelfs voordragt door het college, waarbij hij als advocaat is ingeschreven, voor een tijd in de uitoefening van zijn beroep voor de regterlijke collegien kunnen worden geschorst."

De ontworpen regeling geeft in de eerste plaats antwoord op de vraag in welke gevallen de beklaagde door een raadsman kan worden ter zijde gestaan. In afwijking van de bepaling van art. 132 W. v. Sv., waarin de ambtshalve toevoeging van een raadsman afhankelijk is gesteld van de omstandigheid of de beklaagde in verzekerde bewaring is, geeft art 129*b* R. I. de ruime bevoegdheid aan den beklaagde om zelf te bepalen of hij in rechten zal worden bijgestaan. Opdat hij niet in onwetendheid zal verkeerem, ontvangt hij omtrent zijne bevoegdheid eene schriftelijke kennisgeving, waarna hij of den naam van den *gekozen* raadsman aan den president van den krijgsraad mededeelt, of verzoek doet tot ambtshalve *toevoeging*. De bezwaren, aan het stelsel van art. 132 W. v. Sv. verbonden, zijn bekend: eenerzijds doen zich gevallen voor, waarin die verplichte toevoeging veilig achterwege had kunnen blijven; anderzijds gevallen, waarin geene preventieve hechtenis is toegepast en toch verdediging van groot belang zou zijn; het eerste bezwaar zou in het militair strafproces nog zwaarder wegen, omdat de verzekerde bewaring van militaire beklagden veelvuldiger voorkomt dan van beklagden in het burgerlijk strafgeding. Wanneer nu op den voorgrond staat, dat »niet door toevoeging van een raadsman, altijd en in elk geding, aan den beklaagde zoodanige bijstand (mag) worden opgedrongen", dan zal moeten worden erkend, dat het Ontwerp op uiterst vrijgeveige wijze de gelegenheid tot het verkrijgen van dien bijstand wenscht open te stellen 1).

1) De schrijver over het Ontwerp in de *Nieuwe Rott. Cowant* spreekt in het blad van 29 Maart j.l. de wenschelijkheid uit, dat naast het verzoek tot toevoeging nog worde opgenomen de verplichte toevoeging in

In de tweede plaats valt na te gaan, wie als raadsman van den beklagde zullen kunnen optreden. »Natuurlijk ook de advocaten, bij een of ander rechterlijk college de practijk nitoevenende», zegt de M. v. T., maar in de eerste plaats de officieren der landmacht. Daarvoor worden verschillende gronden aangevoerd: de officieren, die geroepen kunnen worden als rechters over hunne ondergeschikten te oordeelen, zijn tevens degenen die hen moeten leiden, besturen en beschermen (zie art. 1 van de Reglementen op den Inwendigen Dienst bij de verschillende wapens der landmacht); de taak van verdediging mag hun derhalve niet worden onthouden, want zij is een rechtstreeksch uitvloeisel van hunne verhouding tot hunne ondergeschikten; tevens zal hierdoor worden bereikt, dat de rechtsstudie onder de officieren zal worden aangemoedigd, hetgeen »dus op den duur ook ten goede (zal) komen aan het onbevangen oordeel, dat van de krijgsraden moet worden verwacht»; eindelijk, en dit is eene uitsluitend praktische reden, zal wellicht het aantal voor toevoeging beschik-

enkele gevallen, „b. v. bij beklagden beneden 18 jaren en ingeval van beschuldiging ter zake van zekere zware misdrijven, die óf met name waren te noemen, óf waren aan te wijzen naar een zwaarstrafmaximum, b. v. van zes jaren gevangenisstraf of hooger.” Hoewel het m.i. vrij wel ondenkbaar is, dat in geval van vervolging ter zake van zware misdrijven geen bijstand van een raadsman zal worden gevraagd, verdient het denkbeeld zeer zeker overweging; ten aanzien van jeugdige beklagden vooral zal verplichte toevoeging gewenscht zijn, althans bij vervolging ter zake van misdrijf.

Op het aangehaalde gedeelte volgt dan: „Bovendien zal er natuurlijk in de practijk seherp op moeten worden gelet, dat de beklagde bij zijne beslissing over het doen of het nalaten van eene aanvraag tot toevoeging in geen enkel opzicht worde belemmerd. Nooit mag hij het gevoel krijgen, dat zijn superieuren het doen van de aanvraag ongaarne zien. Hieromtrent zal zich al spoedig een gewoonte vestigen en het oppergezag zal streng moeten waken, dat deze gewoonte zich ontwikkele in de richting van volle vrijheid.” Betuiging van instemming is zeker overbodig; moge de omstandigheid, dat het roepen om verbetering van de rechtspositie van den militair niet het minst in de kringen der militaire rechters werd gehoord, eene aanwijzing zijn, dat de aan den beklagde toegekende rechten met angstvalligheid zullen worden geëerbiedigd en verdedigd.

bare advocaten niet groot zijn. Behoeft het gezegd te worden, dat we den officier als verdediger met warmte begroeten ; dat hij in het verband der militaire justitie niet gemist *mag* worden ? De taak van den officier reikt verder dan de technische opleiding zijner ondergeschikten ; hij moet voorgaan, vormen en opvoeden, tucht oefenen, maar ook — en dat niet in de laatste plaats — waken over de belangen van hen, die aan zijne zorgen zijn toevertrouwd ; hij zal het recht dienen, waar het door zijne ondergeschikten werd gekrenkt, en hun de gerechte straf toemeten, maar ook, hij zal aan hunne zijde staan in een eerlijken rechtsstrijd. Deze laatste taak past niet alleen, maar is een noodzakelijk element in het geheel der militaire verhoudingen. En wanneer de zaak bezien wordt van dat standpunt, zal dan ook niet hierin gelegen zijn een belangrijke factor tot bevordering van het wederkeerig vertrouwen tusschen meerderen en minderen ? Of zou bij den minderen militair het denkbeeld moeten post vatten, dat in de gevallen waarin bijstand het meest noodig is, alleen de burger willens en bij machte is naast hem te gaan staan om zijne belangen te behartigen tegenover de militaire justitie ?

Het spreekt wel van zelf, dat de bijstand door officieren verleend, ook werkelijk moet zijn *deskundige* bijstand ; kan er nu daaromtrent eenige zekerheid bestaan ? Het gevaar voor het tegendeel is m. i. niet groot. Als *gekozen* raadsman zullen worden toegelaten officieren, »geen lid van den Krijgsraad of Officier Commissaris zijnde, doch die als zoodanig zouden kunnen worden benoemd” (zie het 2e lid van het voorgestelde art. 132 ; ook bladz. 36) ; wanneer zij zich daartoe niet bekwaam of geschikt achten, zullen zij, in het belang van den beklagde, het verzoek moeten afwijzen. De *toevoeging* daarentegen geschiedt door den president van den krijgsraad uit de officieren, die zich (evenals de advocaten) »bij hem hebben aangemeld als bereid zich eene toevoeging als raadsman voor dieu Krijgsraad te laten welgevallen”. Die aanmelding zal geschieden en *moeten* geschieden (want het *recht* om als verdediger op te treden brengt mede de *plicht* om zich, zoo mogelijk,

beschikbaar te stellen), wanneer de officier op grond van verworven rechtskennis vermeent, voor de militaire beklagden nuttig werkzaam te kunnen zijn.

Niettegenstaande »het goede, dat er gelegen kan zijn in de afwisseling der rollen van rechter en verdediger», wordt er als ernstig bezwaar aangevoerd, »dat officieren, optredend als verdedigers, wegens hun militaire afhankelijkheid — een dengd voor den krijgsdienst, maar niet voor het advocatenberoep — niet altijd goede onafhankelijke raadslieden zullen zijn; en juist niet in die zaken, waar een manlijk optreden tegenover en tegen superieuren in het belang van den beklagde bijzonder gevorderd wordt. Dit bezwaar zou nog te bedenkelijker worden, wanneer het bij presidenten en krijgsraden de gewoonte werd, om voor de toegevoegde raadslieden altijd hun keuze te doen uit den kring der officieren. Gaarne erkennen wij, dat het voorstel twee zijden vertoont. En als gekozen raadslieden zouden wij dan ook de officieren niet willen uitsluiten. Maar als toegevoegde zouden wij hen of slechts willen laten komen in de tweede plaats, wanneer er geen beschikbare advocaten zijn; of liever nog — omdat wij wel in de bereidwilligheid der balie vertrouwen stellen — ze geheel uitsluiten» 1). Hetzelfde bezwaar derhalve, dat ook voor den militairen rechter moet gelden: gemis aan zelfstandigheid. Zeker, er bestaat militaire afhankelijkheid, voor zoover de uitvoering van gegeven bevelen plicht en samenwerking tot één doel noodzakelijk is; maar zelfs in de wijze van uitvoering der gegeven bevelen is zelfstandigheid niet uitgesloten, moet integendeel zoo hoog mogelijk worden opgevoerd. Brengt nu die afhankelijkheid vernietiging der individualiteit mede; zal ook de geest der ondergeschiktheid zich uitstrekken over hetgeen wordt verricht in dienst van het recht, hetzij bij deelneming aan de rechtspraak, hetzij bij ondersteuning van de zwakkere partij in het geding? Moet het niet psychologisch meer juist worden geacht, dat de vrees

1) *Nieuwe Rott. Courant* van 29 Maart j.l.

zich in deze te zullen laten leiden door de meening van hooger-geplaatsten, een wachter zal zijn die niet ophoudt met waarschuwen; en zal hierdoor niet eerder een drang in tegengestelde richting ontstaan? Of vreest men, dat *bewust* zal worden gehandeld overeenkomstig hetgeen een superieur gaarne zou zien, al moge het ook schade doen aan het recht? Ja, ook onder de militairen zullen wel niet ontbreken, die denken zooals de chef denkt, *omdat* de chef zoo denkt. Maar dezulken zullen zich niet laten vinden voor functiën, die in omstandigheden brengen, waarin het denken en handelen zooals de chef het gaarne ziet, uiterst moeilijk zal gaan, zij het alleen met het oog op de openbaarheid; niet voor de functie van rechter, nog veel minder voor die van raadsman.

In het V.V. worden betreffende den gekozen of toegevoegden raadsman nog verschillende vragen gesteld, die m. i. ten deele reeds beantwoording vinden in de redactie der voorgestelde artikelen of in de M. v. T. Zoo zal toch onder „gekozen raadsman” moeten worden verstaan de raadsman, die, ingevolge bijzonder verzoek van den heklaagde, zich bereid heeft verklaard, hem in het proces bij te staan (voor de ter zake te voeren correspondentie schijnt de gestelde termijn van tweemaal vier en twintig uren te kort). Zoo is eene bepaling, dat vervanging van den toegevoegden door een gekozen raadsman kan plaats hebben, overbodig, aangezien de beklaagde dadelijk de bevoegdheid bezit, een raadsman te kiezen; doet hij dat niet en verzoekt hij toevoeging, dan blijft de toegevoegde raadsman met de verdediging belast. Wel komt het mij gewenscht voor, dat antwoord worde gegeven op de vraag, of en op welke wijze de door den toegevoegden raadsman gemaakte kosten zullen worden vergoed; zullen de toegevoegde officieren reis- en verblijfkosten aan het Rijk in rekening kunnen brengen; want beperking van de toevoeging tot officieren, die in de residentie van den krijgsraad in garnizoen zijn, zal, evenmin als in den tekst van art. 129*b*, in de bedoeling der Regeering liggen.

In de derde plaats verdient bespreking de bevoegdheid,

aan den gekozen of toegevoegden raadsman toegekend. Die bevoegdheid hangt ten nauwste samen met het tijdstip, waarop diens bijstand is toegelaten, en dan bepaalt het 1e lid van art. 129*b*, dat zulks het geval is nadat het gerechtelijk onderzoek der zaak is afgelopen, overeenkomstig hetgeen voor het gewone strafproces geldt. Daarmede is echter het standpunt van de verdediging in het militair en in het burgerlijk strafproces in geen deele hetzelfde; in het eerste toch is op dat tijdstip het onderzoek in hoofdzaak afgelopen, terwijl het onderzoek ter terechtzitting is beperkt tot aanvulling, wanneer deze noodzakelijk blijkt. Waar nu in de burgerlijke strafvordering de verdediging zich kan doen gelden bij het (mondelinge) hoofdonderzoek, dat aan den rechter de gegevens moet verschaffen voor zijn oordeel, is zij in de militaire rechtspleging niet in staat den geringsten invloed te oefenen op den inhoud der stukken, waarop evenzeer 's rechters oordeel zal berusten. Vandaar dan ook, dat reeds de noodzakelijkheid werd betoogd, »dat de beklaagde reeds gedurende het onderzoek voor Offⁿ.-Cⁿ., maar althans vóór het verhoor, waarbij hem de verschillende bewijsstukken worden voorgehouden, waarbij hem de verklaringen der getuigen worden voorgelezen en hem wordt gevraagd of hij daarop iets heeft aan te merken, met zijn verdediger, die dan inzage der stukken moet gehad hebben, kan te rade gaan" 1). En in denzelfden geest: »Ik zou er geen overwegend bezwaar in kunnen zien om de verdediging in dezen zin bij de wijziging wat uit te breiden door reeds dadelijk na het eerste verhoor het optreden van een raadsman mogelijk te maken, desnoods met beperking voor zooverre — ter beoordeeling van Offⁿ.-Cⁿ. — het onderzoek daardoor niet bemoeilijkt wordt. De militaire rechtspleging zoude hare burgerlijke zuster dan althans in één opzicht vooruit zijn, zonder dat daardoor eenig belang in de waagschaal wordt gesteld" 2). Toch komt het mij voor, dat uitbreiding der ver-

1) *Algem. Handelsblad* van 18 Mei j.l.

2) *Marineblad* van 1 Mei j.l., bladz. 53.

dediging tot het gerechtelijk onderzoek bij deze partieele herziening geene aanbeveling zou verdienen. Dat de hervorming van het gewone strafproces zich voornamelijk zal bepalen tot hervorming van het vooronderzoek, is bekend; in hoeverre in dat stadium van het geding verdediging zal zijn toegelaten, is een vraagstuk, waarvan de oplossing beheerscht wordt door de tegenstrijdige belangen van den beklaagde en van de rechtsorde. Het onderzoek dient en zal blijven dienen als voorbereiding, opdat bij het hoofdonderzoek voldoende materiaal voorhanden zij tot staving van de aanklacht; worden den beklaagde gedurende het vooronderzoek te groote rechten toegekend, dan bestaat het gevaar, dat het verzamelen van materiaal moeilijk of onmogelijk zal worden, tot schade voor het recht; aan den anderen kant mogen den beklaagde niet de rechten worden onthouden, die hem in staat zouden stellen, reeds aanstonds aan te toonen of waarschijnlijk te maken, dat het ten laste gelegde feit niet of niet door hem is gepleegd. Waar nu het trekken der grens, en daarmee het vaststellen van de rechten der verdediging, voor het gewone strafproces nog niet tot oplossing is gebracht, is toch moeilijk te eischen, dat bij eene herziening van het militair strafproces (waarvan volledige herziening juist wacht op de hervorming van de burgerlijke strafvordering), die bovendien een »bijzonder tijdelijk karakter" bezit, ten aanzien van dit onderwerp een greep wordt gedaan. Dat de waarde der verdediging nu zal achterstaan bij die in het gewone strafproces, is niet te wijten aan de beperking tot het hoofdonderzoek, maar is eene consequentie van de gehandhaafde schriftelijke behandeling.

Het voorgestelde art. 129c R. L. komt in hoofdzaak overeen met art. 134 W. v. Sv. Het laat den toegang van den raadsman tot den beklaagde vrij tot het vonnis is gepronuntieerd 1) en staat hem toe, bij den A. M. inzage te nemen van de stukken en daarvan afschrift te bekomen. Het slot van art. 134

1) D. w. z. na approbatie van het vonnis (art. 215 R. L.) of wel met het oog op de interjectie van het appèl (art. 229 R. L., 62 P. I.).

W. v. Sv.: »In dat geval (nl. wanneer bij onvermogen van den beklaagde kosteloos afschriften worden afgegeven) worden de kosten der afschriften als geregtskosten aangemerkt», is niet overgenomen; toch zou m. i. dergelijke bepaling gewenscht zijn, of moet stilzwijgend worden aangenomen, dat zij behooren tot »de kosten van het regtsgeding», die alle, volgens het ontworpen art. 235 R. L., voor rekening van den Staat komen?

Art. 156a omschrijft in groote trekken de bevoegdheid van den raadsman: hij zal hebben te letten op de inachtneming van art. 145 R. L., »opdat geen lid van den krijgsraad aan de deliberatiën deelneeme, die volgens dat artikel daartoe niet mag worden toegelaten»; hij zal er voor waken, dat de voorgeschreven vormen behoorlijk worden nageleefd, en de eigenlijke verdediging voeren 1). Dat laatste wordt nader uitgewerkt in de artikelen betreffende de eigenlijke behandeling der zaak ter terechtzitting. Het 2^e lid geeft den president van den krijgsraad de bevoegdheid, den raadsman, die advo-

1) Het moge niet ongewenscht worden geacht, reeds hier omtrent het standpunt, hetwelk de verdediger dient in te nemen, de woorden aan te halen van Mr. D. SIMONS in zijne „Beknopte Handleiding tot het Wetboek van Strafvordering“:

„Het standpunt door den verdediger in te nemen is hetzelfde als dat van den beklaagde. Al kan het nooit de taak van den raadsman zijn elke verdediging van den beklaagde tot de zijne te maken; al is het ongeoorloofd dat de advocaat datgene als waar verdedigt, waarvan hij de onwaarheid kent; al moet eindelijk iedere verdediger vrij zijn in de wijze waarop hij meent de belangen van zijn client te mogen voordragen, het is absoluut in strijd met de taak ook van den toegevoegden raadsman, om zich te stellen tegenover den beklaagde en tegen diens belangen op te treden. De grenzen, waarbinnen de verdediger zich heeft te bewegen, blijven uiterst moeilijk te trekken; in veel zullen slechts zijn eigen geweten en zijn waardigheidsgevoel hem kunnen raden. Dit slechts mag als beginsel gelden dat de verdediger, die tegen de belangen van den beklaagde handelt, zijn plicht niet inziet. Wie als toegevoegde verdediger niets voor zijn client wete te zeggen, bepale zich tot eene referte. De richtsnoer voor het optreden van den advocaat is het belang van den beklaagde; dit te behartigen, voorzooveel eer en geweten het toelaten zijn plicht.“

caat is, te waarschuwen of te berispen wanneer hij zich te buiten gaat, doch laat de beslissing omtrent voorgedragen schorsing aan het college, waarbij hij als advocaat is ingeschreven. Uit de omschreven bevoegdheid volgt nog niet, dat de president den raadsman bij onbetamelijk gedrag tevens het woord kan ontnemen (in het burgerlijk proces kan het college *dadelijk* de schorsing uitspreken, zie art. 20 Reglement n°. III), terwijl voorts in het artikel geen gewag is gemaakt van als raadsman optredende officieren (conform de opmerkingen in het V. V.). Voorziening schijnt gewenscht; de officieren blijven natuurlijk onderworpen aan het disciplinair gezag, maar eene uitdrukkelijke bepaling omtrent schorsing zal niet overbodig zijn.

Noode wordt in het Ontwerp eene bepaling gemist, overeenkomende met art. 169 W. v. Sv., waarin aan beklaagde en zijn raadsman de bevoegdheid wordt toegekend, den getuige vragen te doen (hetzij door tusschenkomst van den president, hetzij rechtstreeks met toestemming van de rechtbank) en tegen den getuige en diens verklaring in te brengen wat tot verdediging kan dienen" 1). Wel is het inwinnen van getuigenverklaringen in hoofdzaak reeds afgelopen, doch de bij het Ontwerp ruimer opengestelde gelegenheid om ter terechtzitting getuigen te hooren, zal dergelijke bevoegdheid voor den beklaagde waardevol doen zijn.

Een der meest beduidende, zoo niet de gewichtigste der voorgestelde wijzigingen is de openbaarheid van de terechtzittingen van den krijgsraad.

Aan art. 130 R. L. zullen een tweede, een derde en vierde lid worden toegevoegd, luidende :

»Het regtsgeding op de terechtzittingen van den Krijgsraad wordt op straffe van nietigheid in het openbaar gehouden, tenzij de Krijgsraad, om gewigtige redenen, ontleend aan het belang van den Staat, de openbare orde of de zedelijkheid, in de notulen te vermelden,

1) Conform *Algem. Handelsblad* van 18 Mei j.l.

mogt bevelen, dat het regtsgeding geheel of gedeeltelijk met gesloten deuren zal plaats hebben.

Om gewichtige redenen, ontleend aan de belangen der krijgstuicht of der ondergeschiktheid, in de notulen te vermelden, kan de Krijgsraad aan militairen beneden zekeren rang het bijwonen van de behandeling van eenig regtsgeding geheel of gedeeltelijk doen beletten.

Indien een der aanwezigen de stilte of de orde op de teregtzitting stoort of teekenen geeft van goed- of afkeuring en vruchteloos door den President is gewaarschuwd of het bevel van den President om zich te verwijderen niet heeft opgevolgd, kan hij op diens last worden verwijderd en zoo noodig gedurende den tijd der teregtzitting worden in bewaring gehouden."

Terwijl in de artt. 144, 315 en 396 R. L. wordt voorgeschreven geheimhouding van »hetgeen geheim behoort te blijven," geeft art. 331 R. L. de nadere aanduiding, dat geheimhouding verplicht is »omtrent de adviesen der leden en het verhandelde in den Krijgsraad, of bij Commissarissen"; dit laatste geldt voor den A. M., maar hierdoor is van zelf de openbaarheid van de terechtzittingen der krijgsraden uitgesloten, behoudens het voorschrift betreffende de »openlijke" uitspraak der vonnissen (art. 215 R. L.). In verband met de in te voeren gedeeltelijke openbaarheid wordt nu ook van art. 331 R. L. eene nieuwe redactie voorgesteld:

»Zij zullen de stiipste geheimhouding in acht nemen omtrent de adviesen der Leden en het niet ter openbare terechtzitting in den Krijgsraad of bij Commissarissen 1) verhandelde."

De noodzakelijkheid der openbaarheid — hoezeer ook door ieder erkend — wordt in de M. v. T. nog eens op heldere wijze uiteengezet: het moge niet ondienstig zijn, dat betoog

1) Alleen uit deze bepaling kan worden afgeleid, dat ook Offn.-Cn tot geheimhouding verplicht zijn; een uitdrukkelijk voorschrift zou de voorkeur verdienen.

hier te herhalen, te meer omdat daarin ligt opgesloten eene waarschuwing aan den krijgsraad om slechts in zeer dringende gevallen opheffing der openbaarheid te bevelen.

»De beklagden hebben er rechtmatige aanspraak op, dat niet in het geheim de beslissing worde voorbereid over hunne vrijheid, over hun eer, soms over hun leven, maar dat dergelijke beslissingen door de openbare meening kunnen worden getoetst aan de gebleken feiten.

»En ook voor den rechter zelven is het van belang te weten, dat hij in zoo gewichtige aangelegenheden als waarin de rechtspraak bestaat, in zijne aanraking met beklagden, als het ware wordt gadeslagen door het publiek. Hij zal te nauwgezetter de voorgeschreven vormen in acht nemen, te zorgvuldiger onderzoeken, overwegen en beslissen.

»Eindelijk zullen de burgers van den Staat grooter vertrouwen stellen in de rechterlijke macht, die eenmaal geroepen kan zijn ook over ieder hunner te oordeelen, indien zij door gestadige waarneming van de wijze, waarop de rechters zich van hunne moeilijke taak kwijten, de eerlijkheid en den ernst van deze hebben leeren kennen en waardeeren. De vervulling van die taak wordt er den rechter gemakkelijker door gemaakt als hij op zijn beurt weet, niet van partijdigheid of van onvoldoend onderzoek te worden verdacht. Dat dit alles niet zou gelden voor de militaire rechtspraak kan niet met eenigen grond worden beweerd. Integendeel, de eisch van openbaarheid klemt hier nog te sterker, waar de rechtspraak niet door wetenschappelijk gevormde juristen, niet door beroepsrechters wordt uitgeoefend, doch door militairen van hooger rang dan de beklagden, met wie deze in het dagelijksch leven tal van punten van aanraking hebben, aan wie zij ondergeschikt zijn en stipte gehoorzaamheid zijn verschuldigd, door wie zij wegens eenig vergrijp tegen de orde of tucht ook disciplinair kunnen worden gestraft.»

De Ministers zien »in die geheime procedure een zóó grove fout, dat zij, al hopen zij dat het tijdstip der algemeene herziening van het militaire strafprocesrecht niet ver meer

is verwijderd, toch van oordeel zijn, reeds thans te moeten beproeven, door eene partieele wijziging, die niet van grooten omvang behoeft te zijn, daaraan een einde te maken.

»Zij zijn overtuigd daardoor de billijkheid en rechtvaardigheid te betrachten jegens zooveel honderden van 's lands zonen, en daardoor eene goede militaire rechtspraak te dienen.»

Van verschillende zijden zijn bedenkingen ingebracht tegen de grondwettigheid van de uitzonderingsbepaling, in het 2^e lid van het voorgestelde art. 130 opgenomen 1). De krijgsraad kan de openbaarheid opheffen »om gewigtige redenen, ontleend aan het belang van den Staat, de openbare orde of de zedelijkheid». Nu bepaalt art. 161 Grondwet o. m. : »Behoudens de uitzonderingen door de wet bepaald, zijn de teregtzittingen openbaar», en : »De regter kan in het belang der openbare orde en zedelijkheid van dezen regel afwijken.» Dit artikel kwam in vervanging van het meer beperkte voorschrift van art. 156 der Grondwet van 1848, om een grondwettigen grondslag te brengen onder art. 20 der Rechterlijke Organisatie, hetwelk eveneens uitzonderingen op den regel der openbaarheid toelaat bij de wet en, om gewichtige redenen, bij bevel van den rechter (zonder eenige beperking).

Moge nu al art. 20 Rechterlijke Organisatie, dat anterior is aan de bepaling der Grondwet, ruimer bevoegdheid verleenen dan het grondwettig voorschrift, eene nieuwe wettelijke bepaling zal de perken der Grondwet niet mogen te buiten gaan; en nu is toch niet aannemelijk, dat art. 161 Grondwet, waar het 's rechters bevoegdheid noemt naast »de uitzonderingen door de wet bepaald», aan den wetgever heeft willen overlaten 's rechters bevoegdheid nog meer uit te breiden. Het komt mij dan ook voor, dat de ontworpen regeling, voor zoover betreft de »gewigtige redenen, ontleend aan het belang van den Staat», de grenzen der Grondwet overschrijdt en dat geene andere redenen mogen gelden dan die zijn ontleend aan de openbare orde of de zedelijkheid, hoezeer overigens ook

1) Zie het *V. V.*, *Nieuwe Rott. Courant* van 27 Maart j.l., en uitvoerig *Algem. Handelsblad* van 20 Mei j.l.

wordt ingestemd met de motiveering in de M. v. T., dat bij de berechting van sommige militaire misdrijven het Staatsbelang kan vorderen, dat de zaak niet in alle deelen openbaar wordt.

De 3^e alinea van art. 130 is opgenomen met het oog op de mogelijkheid, dat in den krijgsraad zouden worden gedaan »onthullingen omtrent meerderen, die nadeelig zouden kunnen worden geacht voor de krijgstucht» (praeadvies van den toenmaligen Luitenant-Kolonel KOOLEMANS BEIJNEN aan de Ned. Juristen-Vereeniging, Handelingen 1900, I). De openbaarheid wordt dus niet uitgesloten, alleen aan bepaalde categorieën van militairen zal »het bijwonen van de behandeling van eenig rechtsgeding geheel of gedeeltelijk» worden ontzegd; het gevaar voor de krijgstucht wordt derhalve niet zoozeer gezien in de openbaarheid (de verslagen der terechtzittingen in de dagbladen zullen natuurlijk de zaak ter algemeene kennis brengen), als wel in de omstandigheid, dat die militairen persoonlijk de »onthullingen» zullen hooren. De beteekenis van deze beperking is mij niet duidelijk. Wordt bedoeld, dat de krijgstucht *in het algemeen* zal worden benadeeld, wanneer in de aangeduide gevallen de militairen beneden zekeren rang de behandeling der zaak bijwonen, dan mag toch gevraagd of de benadeeling der tucht niet is gelegen in de handelingen van den meerdere, wien de »onthullingen» betreffen, en of niet juist redres moet worden gezocht in eene openbare behandeling, waarbij ook de mindere kan zien dat zonder aanzien des persoons wordt recht gedaan. Bedoelt men daarentegen, dat de meerdere, wien het geldt, later niet meer behoorlijk de krijgstucht zal kunnen handhaven tegenover minderen, die persoonlijk de »onthullingen» hebben bijgewoond en die hem dus in zijne vernedering hebben gezien, dan moge gelden, dat in het algemeen die meerdere zijne plaats in de gelederen toch niet zal kunnen behouden; want immers om »gewichtige redenen» zal eerst tot den maatregel worden besloten; is de zaak nog niet van zóó ernstige beteekenis, dan kan overplaatsing hem brengen tegenover minderen, die — hoewel zij met de zaak bekend zullen zijn — de behandeling

ter terechtzitting niet hebben bijgewoond. Het behoud der bepaling kan dan ook m. i. niet gewenscht zijn.

Het laatste lid van het voorgestelde art. 130 R. L. is gelijkloidend met art. 151, 2^e lid, W. v. Sv.; het sluit in zich (uitdrukkelijke vermelding ware niet ongewenscht), dat de president van den krijgsraad de orde op de terechtzitting handhaaft en daartoe de noodige bevelen geeft. Hij, die opschudding veroorzaakt en zich niet verwijdert op het gegeven bevel, is strafbaar krachtens art. 185 W. v. S.

Ten slotte worde aangaande het onderwerp der openbaarheid nog opgemerkt, dat de handhaving van de schriftelijke behandeling van zaken de beteekenis van de in te voeren openbaarheid der terechtzittingen van den krijgsraad sterk vermindert, evenals zulks het geval bleek bij de verdediging; verreweg het voornaamste deel van het onderzoek heeft plaats gehad, wanneer het strafgeding wordt voortgezet onder de oogen van het publiek. In het zelfde verband moge de wensch worden herhaald, die reeds zoovele malen, ook nu weer in het V. V., is uitgesproken, dat geschikte zittingslokalen voor de krijgsraden worden aangewezen, opdat niet de openbaarheid eene doode letter zij.

Een viertal wijzigingen heeft nog betrekking op handelingen ter terechtzitting van den krijgsraad, alvorens de onmiddellijke voorbereiding van de beslissing een aanvang neemt. In aansluiting aan het laatste lid van het nieuwe art. 130 zal art. 131 R. L. worden gelezen:

»Zoo de beklagde de stilte of de orde op de terechtzitting stoort en vruchteloos door den President is gewaarschuwd, kan de Krijgsraad zijne verwijdering uit de hoorzaal bevelen, en zoo noodig, dat hij gedurende den tijd der terechtzitting in bewaring worde gehouden. De behandeling der zaak wordt voortgezet, evenals ware de beklagde tegenwoordig gebleven.

De raadsman van den beklagden blijft in dit geval met de verdediging belast.»

Uit het artikel volgt, evenals uit de hierna te noemen nieuwe artt. 174 v. v., dat overigens de beklagde ter terechtzitting aanwezig blijft; art. 173, dat onveranderd gehandhaafd wordt, zou anders doen vermoeden, dat beklagde evenals bij de informatie voor Offn.-Ca. niet tegenwoordig is bij het hooren van getuigen.

Aan het slot van art. 157 zullen de volgende woorden worden toegevoegd:

»en de beklagde of diens raadsman daarmede instemt»; dit in verband met de billijkheid en ter voorkoming van denkbaar misbruik.

Om zooveel mogelijk tegemoet te komen aan het euvel, dat geene mondelinge behandeling op de terechtzitting plaats heeft, wordt voorgesteld, den aanhef van art. 168 te lezen (zie ook bladz. 26):

»Dadelijk bij de eerste sessie van den Krijgsraad, of anderzins in die van des daags daar aan volgende, zullen de verhooren van de niet gedagvaarde getuigen door den Auditeur-Militair worden voorgelezen en zal de beklagde»

Aan art. 172 zal eene tweede alinea worden toegevoegd, luidende:

»Eveneens zullen in den vollen Krijgsraad worden gehoord de getuigen en deskundigen, die, op verzoek van den beklagden op last van den Krijgsraad van wege den Auditeur-Militair mogten zijn gedagvaard of opgeroepen, of die, van wege den beklagden zelf gedagvaard of opgeroepen zijnde, ter terechtzitting zijn verschenen. Ten minste acht dagen vóór den dag, door den President van den Krijgsraad voor het houden der verhooren bepaald, doet de Auditeur-Militair aan den beklagden, en ten minste twee maal vier en twintig uren vóór dien dag doet de beklagde aan den Auditeur-Militair schriftelijk opgave van de door ieder hunner gedagvaarde of opgeroepen dan wel te dagvaarden of op te roepen getuigen en deskundigen” 1).

1) Vgl. artt. 146 en 155 W. v. Sv.

Door deze aanvulling zal worden voorzien in de leemte, dat de beklagde geene getuigen ter terechtzitting van den krijgsraad kan doen hooren. Wenscht de beklagde, dat dit zal geschieden, dan doet hij daartoe verzoek aan den krijgsraad; verstrekt deze den daartoe noodigen last aan den A. M., dan worden door diens zorg de opgegeven getuigen gedagvaard. »Wordt het verhoor van een of meer der door beklagde opgegeven getuigen niet door den krijgsraad bevolen, dan blijft het hem vrijstaan om die getuigen op eigen initiatief en op eigen kosten te doen oproepen of dagvaarden, terwijl de krijgsraad alsdan toch verplicht is, de aldus verschenen getuigen te hooren" (M. v. T.).

Het geldende art. 172 R. L. geeft reeds de bevoegdheid aan den A. M. of den krijgsraad om, zoo noodig, »nadere verhooren" te doen plaats hebben; 's wetgevers bedoeling was klaarblijkelijk, dat slechts aanvulling zou geschieden van de verhooren voor Offn.-Cn. en niet, dat daardoor stappen zouden worden gedaan in de richting van een volledig mondeling onderzoek voor den beslissenden rechter. Het voorgestelde 2^e lid daarentegen spreekt niet van »nadere verhooren", maar bepaalt dat de opgeroepen getuigen en deskundigen zullen worden »gehoord", waardoor dus een volledig verhoor van reeds voor Offn.-Cn. verschenen getuigen niet is uitgesloten. Wanneer nu daarbij in het oog wordt gevat, dat de aanvulling van art. 168 verplichtend stelt het voorlezen van de verhooren der »niet gedagvaarde getuigen", dan is daaruit zelfs af te leiden, dat het Ontwerp een *volledig* (dus een geheel of gedeeltelijk *herhaald*) verhoor van de gedagvaarde getuigen, die reeds voor Offn.-Cn. verschenen, zoo niet heeft gewild dan toch de waarschijnlijkheid daarvan heeft aangenomen. Wanneer nu beklagdes raadsman inzage heeft genomen van de stukken (art. 129c, 2^e lid), zal hij den beklagde gebruik doen maken van de bevoegdheid van art. 172, 2^e lid, wanneer hij ook maar eenigszins kan nagaan, dat het verschijnen van eenig getuige voor »den vollen Krijgsraad" een voor den beklagde gunstigen indruk aan den rechter zal geven. En te meer zal zulks

het geval zijn, wanneer alsnog aan den beklaagde en zijn raadsman de bevoegdheid mocht worden verleend om aan de getuigen vragen te stellen of te doen stellen (zie bladz. 64); wordt die bevoegdheid niet verleend, dan zal de krijgsraad het in de hand houden, ook deze verhooren slechts tot aanvulling te doen strekken, maar dan ook kan de waarde van het voorgestelde 2^e lid van art. 172 niet zoo hoog worden aangeslagen.

Reeds werd gesproken over de wijze, waarop de verhooren zullen worden gehouden en over het noemen van deskundigen in de ontworpen toevoeging (bladz. 25—27).

Het Ontwerp stelt voor, de geldende artt. 174—186 R. L. te vervangen door eene nieuwe reeks artikelen, welke in de eerste plaats zullen bevatten »eene regeling van de eigenlijke behandeling der zaak, welke rekening houdt met de invoering van den gekozen of toegevoegden raadsman in het militaire strafproces in eersten aanleg.” Voorts is door »eene omzetting en vernummering van bestaande artikelen” gelijkheid in de behandeling gebracht, tot welke conclusie de A. M. ook in zijne »schriftuur van eisch” komt.

Art. 174.

»Zoodra de Auditeur-Militair vermeent, dat hij de verhooren kan houden voor voltrokken, zal hij aan den Krijgsraad verzoeken om tot het indienen van zijne schriftuur van eisch te worden geadmitteerd.”

Art. 175.

»De beklaagde en zijn raadsman behouden echter vrijheid om, desongeacht, aan den Krijgsraad aanvulling van het onderzoek te verzoeken.”

Art. 176.

»Ingevalle de Krijgsraad vermeent, dat de beklaagde nog nader moet worden gehoord, of dat op eenig point nog nader onderzoek moet geschieden, zal de Auditeur-Militair daartoe het noodige, met den meest mogelijken spoed, in het werk stellen.”

Art. 177.

»Bijaldien de Krijgsraad verstaat, dat de zaak kan worden gehouden voor voldongen, en dat er grond is tot het doen van eisch tegen den beklagden, zal de Auditeur-Militair binnen drie maal vier en twintig uren, zijne schriftuur van eisch indienen.»

Art. 178.

»De middelen der schriftuur van eisch zullen moeten bestaan in een eenvoudig, doch duidelijk en onderscheiden verhaal, van het geval of van de zaak, zoodanig als daarvan uit de confessie of andere verklaringen blijkt, mitsgaders in een betoog van des beklagdens schuld of onschuld, afgeleid uit hetgeen beleden of bewezen is, alsmede eene bepaalde conclusie.»

Art. 179.

»Bijaldien de conclusie tot schuldigverklaring luidt, zal zij moeten inhouden eene aanhaling van de wet of wetten, welke op het geval toepasselijk worden geacht, benevens zoodanige bepaalde straf of straffen, als de Auditeur-Militair oordeelt, dat op de bewezen misdaad of misdaden bij de wet gesteld of met de merites der zaak overeenkomstig zijn.»

Art. 180.

»Indien echter de Auditeur-Militair van oordeel is, dat van des beklagdens onschuld blijkt, of dat het feit of de dader niet strafbaar is, zal hij concluderen, dat de beklagde moge worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde beschuldiging, en dienvolgende, zoo hij in arrest is, uit zijn arrest worde ontslagen.»

Art. 181.

»Bij zijne schriftuur van eisch zal de Auditeur-Militair overleggen alle de verhooren, bewijzen en verdere stukken, welken tot de zaak eenige betrekking hebben, en hetzij tot belasting, hetzij tot ontlasting van den beklagden zouden kunnen dienen, voor zoo verre die aan den Auditeur-Militair ter hand gekomen zijn.

Hij zal deze stukken, na orde van hetgene hij bij zijne schriftuur van eisch voorstelt, op den rug teekenen met de letters *a*, *b* en zoo vervolgens, en ze in die orde op den Inventaris omschrijven."

Art. 182.

»Op de openbare terechtzitting van den Krijgsraad, waarop de schriftuur van eisch wordt overgelegd, wordt de conclusie van deze schriftuur door den Auditeur-Militair voorgelezen."

Art. 183.

»Binnen drie maal vier en twintig uren daarna zal de beklaagde of zijn raadsman namens hem ter openbare terechtzitting een schriftuur van antwoord kunnen indienen."

Art. 184.

»Na de indiening, in het vorige artikel bedoeld, zal de Krijgsraad, indien dit door den Auditeur-Militair of door den raadsman van den beklaagden wordt verlangd, een dag bepalen tot het houden van pleidooijen.

Na het pleidooi van den raadsman van den beklaagden kan de Auditeur-Militair andermaal het woord voeren.

Aan den beklaagden en zijn raadsman wordt echter, op straffe van nietigheid, het regt gelaten om het laatst te spreken."

Art. 185.

»Indien daarna getuigen of deskundigen op nieuw worden gehoord of stukken worden voorgelezen, of de beklaagde nader wordt ondervraagd, kunnen terstond hierna de Auditeur-Militair en de raadsman van den beklaagden nogmaals op den in artikel 185 1) vermelden voet het woord voeren."

Slechts enkele opmerkingen zullen naar aanleiding van deze artikelen noodig zijn.

Nadat de A. M. verzoek heeft gedaan om te worden toe-

1) Zal moeten zijn 184.

gelaten tot het indienen der schriftuur van eisch, kan de krijgsraad hetzij ambtshalve, hetzij op verzoek van den beklaagde of zijn raadsman, nog een aanvullingsonderzoek gelasten of wel beslissen, »dat de zaak kan worden gehouden voor vol-
dongen» (artt. 174—177). Doch ook na het indienen der schrifturen van eisch en van antwoord en het houden der pleidooien kunnen getuigen en deskundigen op nieuw worden gehoord of stukken worden voorgelezen (art. 185) 1).

De conclusie van de »schriftuur van eisch» kan zijn schuldigverklaring of vrijspraak (art. 178—180), waarmede »de verouderde en niet meer voorkomende conclusie tot absolutie van instantie» gelukkig uit de wet is verdwenen.

Die conclusie wordt ter openbare terechtzitting voorgelezen, terwijl het indienen der schriftuur van eisch gepaard gaat met overlegging der processtukken (artt. 181 en 182); de beklaagde of zijn raadsman kunnen dienen van »schriftuur van antwoord», terwijl daarna pleidooien kunnen worden gehouden, waarbij aan den beklaagde en zijn raadsman het laatste woord zal worden gegeven (artt. 183 en 184). De M. v. T. verklaart als volgt: »De schriftuur van eisch, gelijk die tot nu toe bestond, is behouden gebleven, met name wat aangaat de uiteenzetting der zaak en de motiveering van de eigenlijke conclusie. In het oog moet worden gehouden, dat de rechters, die op deze schriftuur recht zullen moeten doen, geen beroepsjuristen zijn en, naar het aan de ondergeteekenden voorkomt, een dergelijk schriftelijk relaas moeilijk kunnen missen. Om dezelfde reden moest aan den beklaagde of aan diens raadsman worden vergund, bij schriftelijke conclusie op de schriftuur van eisch te antwoorden. Alleen op deze wijze schijnt de voorbereiding van de te nemen beslissing voor de leden van den krijgsraad doelmatig te zijn geregeld. Bovendien kunnen desgewenscht door pleidooi van weerszijden de conclusiën worden bestreden en verdedigd; de krijgsraad is dan tevens bij het houden van het pleidooi reeds op de hoogte van wat van

1) Vgl. art. 189, laatste lid, W. v. Sv.

weerszijden is aan te voeren en kan dus zonder veel moeite de pleidooien volgen." Hierin ligt derhalve de reden waarom het houden van pleidooi afhankelijk is gesteld van het indienen van eene schriftuur van antwoord. Wel zal door deze wijze van behandeling de loop der zaken eenigermate worden vertraagd, maar het groote voordeel, dat nl. de wederzijdsche argumenten volkomen tot hun recht kunnen worden gebracht, mag niet uit het oog worden verloren. Hoofdzaak blijven de ingediende schrifturen; de pleidooien zullen meer een aanvullend karakter dragen: wanneer dan ook van de zijde der verdediging geene ernstige juridische bestrijding van de schriftuur van eisch kan worden gegeven, en voornamelijk moet worden volstaan met het wijzen op verlichtende omstandigheden, dan zal pleidooi gevoegelijk kunnen worden nagelaten. Acht de verdediger pleidooi toch gewenscht, dan zal de schriftuur van antwoord meer een formeel karakter bezitten om pleidooi mogelijk te maken, m. i. tegen de bedoeling van het Ontwerp; het blijft toch de vraag wat kan worden aangevoerd en niet op welke wijze het den rechter wordt voorgebracht.

In herinnering worde hier nog gebracht, dat aan den president van den krijgsraad de bevoegdheid is gegeven, te waken voor een betamelijk gedrag ook van den raadsman, die advocaat is (ontworpen art. 156a, 2e lid; zie bladz. 63 en 64).

De bepaling, dat het laatste woord zal zijn aan den beklagde en zijn raadsman, gaf aanleiding tot de opmerking in het V. V. dat, »wil men die bepaling niet illusoir maken, tevens voorgesteld dient te worden, dat de A. M. geen toegang meer zal hebben tot de raadkamer en zal hem dus ook niet langer het ontwerpen der vonnissen opgedragen kunnen blijven, terwijl toch juist juridische leiding in het bijzonder noodig is bij de behandeling in raadkamer en bij het stellen der uitspraken". Reeds werd aangeteekend (bladz. 44), dat het handhaven van de samenkoppeling der functiën van openbaar ministerie en griffier — de bestendinging van een der hoofdfouten in de militaire strafprocedure — ook ten aanzien van het onderwerp der verdediging van invloed zou zijn. Een griffier kan in raad-

kamer niet worden gewist; blijft de A. M. die functie vervullen, dan wordt daarmee een zware wissel getrokken op zijne kieschheid en onpartijdigheid (d. w. z. op de onpartijdigheid van iemand, die kort te voren het partijstandpunt van het openbaar ministerie innam), opdat niet in raadkamer zal worden nagepleit en het laatste woord aan den »openbaren aanklager" zij. Immers de A. M. is ook adviseur van den krijgsraad (zie voornamelijk artt. 300, 313 en 314 R. L.). En de leden van den krijgsraad behooren aan de moeilijke positie van den A. M. tegemoet te komen, door niet alleen stipt de hand te houden aan de bepaling van art. 314 R. L., maar ook de toepassing van die bepaling tot het uiterste te beperken.

Eindelijk verdient nog vermelding, dat verschillende der bestaande artikelen vrij wel onveranderd zijn overgenomen, zoodat ook in de nieuwe reeks eene terminologie wordt gebezigd, die niet alleen uit den tijd is, maar ook hier en daar in strijd is met de nieuwere rechtsbegrippen. Zoo spreekt art. 178 van: »betoog van des beklaagdens onschuld", en art. 180: »dat van des beklaagdens onschuld blijkt", alsof bewijs der onschuld noodig ware, terwijl toch het laatste lid van het voorgesteld art. 203 R. L. voor vrijspraak de juiste eischen stelt. Zoo wordt nog in art. 178 gesproken van »beleden of bewezen"; een naklank uit den tijd, dat confessie nog volledig bewijs was. Art. 179 maakt melding van straffen »op de bewezen misdaad of misdaden bij de wet gesteld of met de merites der zaak overeenkomstig"; wanneer nu onder de uitdrukking »bij de wet gesteld" moge worden verstaan: »binnen de wettelijk vastgestelde grenzen" (speciale maxima en een algemeen minimum) 1), dan kan toch daarnaast het opnemen van eene verwijzing naar 's rechters onbeperkte vrijheid in de straftoemeting (»overeenkomstig met de merites der zaak") moeilijk verdediging meer vinden. De vraag dringt zich op, of het werkelijk noodig of gewenscht was, de bestaande terminologie

1) Vgl. art. 214 W. v. Sv. en het ontworpen art. 203, 3e lid, R. L.

te volgen ook daar, waar ze tot misvatting aanleiding zou kunnen geven — vooral na eene herziening —, terwijl in verschillende andere artikelen daarmede moest worden gebroken.

Aangaande de beraadslaging en de uitspraak is wel de belangrijkste der voorgestelde wijzigingen de ontworpen lezing van art. 203 R. L.:

»Binnen drie dagen nadat is voldaan aan het voorschrift van een der artikelen 182, 183, 184 of 185 zal de Krijgsraad tot het wijzen van het vonnis overgaan.

De beraadslagingen geschieden naar aanleiding van den inhoud van het bevel tot bijeenroeping van den Krijgsraad en van het onderzoek ter terechtzitting over het bewezene of niet bewezene der feiten, over derzelver qualificatie, over het bewezene der schuld van den beklaagden en over de toepassing van de straf of straffen, bij de wet bepaald.

Bij schuldigverklaring wordt de straf opgelegd, op het feit gesteld.

Indien de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat het ten laste gelegde feit is gepleegd door den beklaagde, of vermeent, dat het feit of de dader niet strafbaar is, spreekt hij den beklaagde vrij."

Onmiddellijk hiermede verband houdende, zal in art. 204 R. L. in plaats van »daartoe" worden gelezen: »tot het wijzen van het vonnis".

De nieuwe redactie van art. 203 is ontworpen aan de hand van de artt. 211, 1e lid, en 216 W. v. Sv. en van de artt. 181 en 182 (oud) R. L.

Ingevolge het 1e lid kan tot het wijzen van het vonnis worden overgegaan hetzij na overlegging der schriftuur van eisch, hetzij na indiening der schriftuur van antwoord, hetzij eindelijk na gehouden pleidooien (met of zonder toepassing van art. 185). De krijgsraad beraadslaagt alleen over hetgeen in het »bevel tot bijeenroeping" is ten laste gelegd en hetgeen daaromtrent bij »het onderzoek ter terechtzitting" is

gebleken. Deze laatste uitdrukking is m. i. minder juist: het voorlezen van de verhooren van beklaagde en getuigen ter terechtzitting kan toch moeilijk met den naam van »onderzoek» worden bestempeld. Terwijl bij de burgerlijke strafvordering de inhoud der processtukken niet mag dienen tot aanvulling van hetgeen bij het hoofdonderzoek niet kon blijken, is de militaire rechter verplicht, de resultaten van het onderzoek voor Offn.-Cn. geheel of gedeeltelijk te gebruiken tot constructie van het bewijs. Meer juist zou het dan ook zijn, eene andere uitdrukking te bezigen, b. v.: »hetgeen ter terechtzitting is voorgebracht of verklaard». Wat betreft de wijze van be-raadslaging, in het 2^e lid voorgeschreven, deze wordt reeds nu in de practijk veelal gevolgd (zie hierbij de opmerking naar aanleiding van de aanwezigheid van den A. M. in raad-kamer, bladz. 76 en 77).

Bij schuldigverklaring wordt de straf opgelegd, »op het feit gesteld»; geene aanduiding worde hierin gezien van het bestaan van absolute strafposities, maar alleen dat de rechter de straf zal toemeten binnen de wettelijk vastgestelde grenzen.

Vrijspraak zal volgen, wanneer de krijgsraad niet bewezen acht, »dat het ten laste gelegde feit is gepleegd door den beklaagde, of vermeent, dat het feit of de dader niet strafbaar is». Volgens art. 216, 2e lid, W. v. Sv. wordt in de laatstgenoemde gevallen de dader ontslagen van rechtsvervolging, doch het kwam der Regeering niet geraden voor, bij deze gelegenheid tot invoering daarvan in de militaire rechtspleging over te gaan. Waar stemmen opgaan om ook in het burgerlijk strafproces het ontslag van rechtsvervolging te doen samenvallen met de vrijspraak 1), kan het standpunt der Regeering ook uit dien hoofde worden gebillijkt, te meer daar

1) Het zal van den inhoud der dagvaarding afhangen, welke der beide uitspraken zal worden gegeven. Wanneer het gepleegde feit niet strafbaar is, doch in de dagvaarding wel als een delict is omschreven, en dus ter terechtzitting blijkt, dat een der elementen van het delict ontbreekt, zal vrijspraak moeten volgen; is echter bedoeld element niet in de dagvaarding opgenomen, dan zal moeten worden ontslagen van rechtsvervolging.

niet in overweging is genomen invoering van het rechtsmiddel van cassatie 1).

Art. 203 R. L. zwijgt over de niet-ontvankelijkverklaring van den vervolgenden ambtenaar; toch zal m. i. een voorschift daaromtrent bezwaarlijk kunnen worden gemist, nu het laatste lid van het artikel in hoofdzaak eene combinatie is van het 1^e en 2^e lid van art. 216 W. v. Sv. 2) Het 3^e lid van dit laatste artikel bepaalt: »Indien uit anderen hoofde ter zake van het feit geen regt tot strafvordering aanwezig is, verklaart zij (de regtbank) den officier van justitie niet ontvankelijk». »Uit anderen hoofde», d. w. z. buiten de gevallen, waarin de uitspraak moet zijn vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging, b. v. bij het ontbreken eener klachte bij een klachtdelict, of indien het recht tot strafvordering verjaard is, of indien over het feit reeds bij gewijsde van den Nederlandschen rechter of dien in onze koloniën en bezittingen onherroepelijk is beslist, enz. Welke uitspraak moet nu de militaire rechter in deze gevallen geven? Moet worden aangenomen, dat dan »de dader niet strafbaar is» in strijd met hetgeen dienaangaande in het burgerlijk strafproces geldt? Het opnemen der niet-ontvankelijkverklaring in art. 203 R. L. mag dan ook noodzakelijk worden geacht 3); mocht daarentegen het laatste

1) In cassatie wordt alleen geoordeeld over de rechtsvraag. Is een beklagde vrijgesproken op grond dat zijne schuld niet bewezen is, dan is geene cassatie toegelaten, behoudens cassatie *in het belang der wet* zonder den vrijgesprokene te benadeelen (art. 347 W. v. Sv.); is daarentegen ontslag van rechtsvervolging uitgesproken „op grond dat het feit noch misdrijf, noch overtreding oplevert», dan is voorziening in cassatie mogelijk (art. 348 W. v. Sv.). De jurisprudentie spreekt van een „bedekt ontslag van rechtsvervolging» — waartegen ook cassatie is toegelaten —, wanneer is vrijgesproken op gronden, die tot ontslag van rechtsvervolging hadden moeten leiden.

2) Volgens het stelsel van het Ontwerp is degene, die de tenlastelegging formuleert, een ander dan degene, die de schriftuur van eisch indient; zal dan de G. Cdt. niet-ontvankelijk moeten worden verklaard, omdat deze de strafactie instelt?

3) Tevens zou het dan gewenscht zijn, eene bepaling op te nemen in den geest van art. 153 W. v. S., dat ook zonder onderzoek der zaak zelve eene niet-ontvankelijkverklaring kan worden uitgesproken (vgl. bladz. 49).

lid worden aangevuld met: »of indien uit anderen hoofde ter zake van het feit geen regt tot strafvordering aanwezig is'', zoodat ook in die gevallen moet worden vrijgesproken, dan zal, na approbatie van het H. M. G., nieuwe vervolging zijn uitgesloten (ook al zou in de burgerlijke strafvordering eene nieuwe actie ontvankelijk zijn).

Over nietigverklaring van »bevel'' of »dagvaarding'' werd reeds gesproken, zie blz. 49.

Ten aanzien van »vermeende onbevoegdheid des Regters'' geeft de R. L. eene bijzondere procedure (artt. 239 v.v.).

In aansluiting aan het wegvallen van de desbetreffende conclusie zal ook de veroordeeling tot absolutie van de instantie vervallen.

Met het doel, een einde te maken aan de bestaande onzekerheid, wat moet geschieden met in beslag genomen stukken van overtuiging, wordt voorgesteld aan art. 207 R. L. drie zinsneden toe te voegen, inhoudende bepalingen in den geest van artt. 219 en 253, n° 5, W. v. Sv.:

»In alle gevallen beveelt de Krijgsraad de teruggave der voorwerpen, die als stukken van overtuiging hebben gediend, na verloop van acht dagen nadat het geapprobeerde vonnis zal zijn gepronuntieerd, aan den met name in het vonnis te vermelden persoon, die de voorwerpen tijdelijk als stukken van overtuiging heeft afgestaan of bij wien zij zijn in beslag genomen, tenzij de Krijgsraad beslisse, dat deze de voorwerpen door misdrijf heeft verkregen, in welk geval hij de teruggave kan gelasten aan den met name in het vonnis te vermelden persoon, aan wien de voorwerpen wederregtelijk zijn onttrokken, of tenzij daarop door den eigenaar of regthebbende binnen den voormelden termijn onder den Auditeur-Militair beslag zij gelegd overeenkomstig de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

De vernietiging of onbruikbaarmaking van werktuigen of andere voorwerpen, vervaardigd, geschikt gemaakt of

gediend hebbende tot het plegen van een strafbaar feit, kan in het vonnis worden gelast.

In geval van veroordeeling wegens overtreding van artikel 439, 1°., van het Wetboek van Strafrecht beveelt de Krijgsraad, dat de in dit artikel bedoelde goederen, welke als stukken van overtuiging hebben gediend, voor zoover zij bij den veroordeelde zijn in beslag genomen, aan het militair gezag zullen worden uitgeleverd.”

In het hoofdstuk »Van de Vonnissen en derzelver executie” wordt verder nog slechts eene enkele wijziging voorgesteld (behoudens het doen vervallen van de twee laatste artikelen), nl. om in art. 217 duidelijker te doen uitkomen, dat de A. M. de eigenlijke tenuitvoerlegging van het vonnis zal verrichten ten overstaan van twee commissarissen uit den krijgsraad. In aanmerking nemende, dat de artt. 217 en 218 hunne beteekenis grootendeels hebben verloren sedert de afschaffing der lijfstraffen bij de Wet van 14 November 1879 (*Stbl.* n°. 191), zou vervanging van deze artikelen door eene enkele bepaling, dat de executie der vonnissen geschiedt door den A. M., aanbeveling verdienen boven eene wijziging, die een voorschrift handhaaft, dat voor het meerdere geene reden van bestaan meer heeft (conform eene opmerking in het V. V.).

De bepaling van art. 216 R. L. dat executie van het vonnis »dadelijk na de pronunciatie” moet plaats hebben, belet schorsing van de tenuitvoerlegging, wanneer een request om gratie is ingediend (vgl. artt. 337 en 339 W. v. Sv.; ook art. 6, 2e lid, K. B. van 13 December 1887, *Stbl.* n°. 215). Dat in de practijk toch zoodanige schorsing plaats heeft 1), is zeer zeker een maatregel in het belang van den beklaagde, doch even zeker in strijd met de wet; het invoegen van eene desbetreffende bepaling zou dan ook geenszins overbodig zijn.

1) Zie *Het Vaderland* van 17 en 18 April j.l.

Het voorschrift van art. 209 R. L. is vrij wel onuitvoerbaar met het oog op de uitdrukking: »tot eene lijfstraffe of ten minste cassatie”, en art. 205 blijft nog steeds in gebreke aan te duiden, wat »de voorschriften van het regt zullen vereischen” bij het opmaken der conclusie.

4°. Het appèl van vonnissen van krijgsraden.

»De bestaande onbillijke regeling van de bevoegdheid tot het komen in hooger beroep van de beklaagden” mocht niet langer worden bestendigd; van daar dat wordt voorgesteld n°. 1 van art. 222 R. L. te lezen:

»1°. Van alle vonnissen, waarbij door de Krijgsraden eenige veroordeeling tegen hen zal worden uitgesproken;” terwijl in den aanhef van het artikel in plaats van »gecondemneerden” wordt gelezen »beklaagden”.

Alle veroordeelende vonnissen zijn derhalve appellabel gemaakt; eene groote verbetering van den bestaanden toestand, waarbij de beklaagde bij ontkentenis zich het recht van appèl en daarmede een verdediger voor het H. M. G. verwierf. Om de maat ten aanzien van dit punt vol te meten, zou eene bepaling kunnen worden opgenomen overeenkomstig art. 248 W. v. Sv., dat de beklaagde in hooger beroep tot geene zwaardere straf kan worden veroordeeld dan hem bij het vonnis is opgelegd.

Met het nieuwe voorschrift is onvereinigbaar hetgeen in de artt. 57, *Ten tweede*, en 61 P. I., zoomede in de artt. 225 en 228 R. L. is bepaald ten aanzien van het onderzoek naar het recht van appèl door het H. M. G. en het vrijlaten van »den weg van appèl aan den gecondemneerden”.

Bestendigd blijft de toestand, dat de A. M. niet in hooger beroep kan komen, maar dat de Advocaat-Fiscaal, na autorisatie van het H. M. G., kan »provoceren aan den Hove”; wel heeft letterlijk art. 62 P. I. alleen betrekking op veroordeelende vonnissen, maar in de practijk wordt ook deze weg gevolgd, wanneer het H. M. G. vermeent aan een vrijspraakvonnis de

approbatie te moeten onthouden om andere redenen dan informeele procedure.

Die approbatie is geen rechtsmiddel, maar »voorwaarde voor de uitvoerbaarheid van het vonnis»; het is een contrôlemiddel op de rechtspleging der krijgsraden, dat, hoezeer niet te overschatten met het oog op de schriftelijke behandeling, steeds van groote beteekenis is geweest, vooral met het oog op de grove gebreken der militaire procedure. Nu verschillende van die gebreken zullen worden weggenomen, zal de beteekenis der approbatie ook verminderen en duidelijker zal uitkomen, dat niet door de verplichte goedkeuring van vonnissen van den lageren rechter, maar door het ruim openstellen van de gelegenheid tot toepassing van rechtsmiddelen de waarde van en het vertrouwen op de rechtspraak moet worden verhoogd. Zoolang echter aan het openbaar ministerie bij de militaire justitie niet het recht van hooger beroep is toegekend, en het rechtsmiddel van cassatie geheel ontbreekt, zal de approbatie van het H. M. G. in die leemten moeten blijven voorzien.

Ook op het buitengewone rechtsmiddel van revisie wordt in de militaire rechtspleging nog steeds gewacht.

In aansluiting aan hetgeen reeds werd gezegd omtrent de preventieve hechtenis (bladz. 15—19), moge hier de wensch worden uitgesproken, dat ook te dien aanzien eene mildere bepaling worde gegeven dan is vervat in art. 234 R. L., hetwelk imperatief voorschrijft, dat bij appèl de beklaagde, »die zich in arrest of detentie bevindt», daarin tot het uiteinde der zaak zal moeten verblijven.

5°. De veroordeeling van beklaagden in de kosten van het rechtsgeding.

In aansluiting aan het beginsel van de Wet van 15 April 1896 (*Stbl.* n°. 70), waarbij in de burgerlijke strafvordering de gerechtskosten ten laste van den Staat worden gebracht, wordt in het Ontwerp voorgesteld, de artt. 220, 221, 235—238 R. L., bevens daarmede verband houdende gedeelten van de

artt. 200, 201 en 231 R. L. te doen vervallen en een nieuw artikel 235 op te nemen:

»De kosten van het rechtsgeding blijven voor rekening van den Staat».

De bespreking der voorgestelde wijzigingen is hiermede ten einde. Enkele andere onderwerpen, met die wijzigingen in geen verband staande, zouden wellicht nog in de herziening kunnen worden opgenomen, zonder veelomvattende veranderingen noodig te maken.

In de eerste plaats mag daaronder worden genoemd het openen van de mogelijkheid tot eene behandeling bij *verstek*, althans in zake de lichtere feiten, b. v. overtredingen 1). Niet alleen, dat voor allerlei onbeduidende overtredingen de gewone gang van zaken geheel moet worden afgeloopen (de overtreder zal nl. in zijn garnizoen voor Offⁿ.-Cⁿ. moeten worden gehoord en daarna tweemaal voor den krijgsraad moeten verschijnen, respectievelijk voor de behandeling der zaak en tot het aanhooren van het vonnis), maar ook ligt voor de officieren hierin eene groote onbillijkheid, aangezien zij zelven de kosten van hunne verplichte verschijning voor den krijgsraad moeten dragen. Met het oog daarop zullen zij in den regel overgaan tot het betalen van het maximum der bedreigde boete, wanneer dit ingevolge art. 74 W. v. S. mogelijk is, al zou ook waarschijnlijk eene veroordeeling tot eene geringe boete gevolgd zijn.

Betwifeld mag worden of daarmede »het Proces tegen voortvlugtigen» geheel zou kunnen vervallen, met het oog op den maatregel van procedure van art. 200 R. L., in zoover betreft de vervallenverklaring van de militaire charge. Echter heeft dat proces ten aanzien van militairen beneden den rang van officier geene beteekenis; vooreerst omdat niet is vast te stellen, wat op dit oogenblik zwaardere straffen zijn dan die van »confinement en bannissement» (art. 190 R. L.), en

1) Zie *Het Vaderland* van 17 en 18 April j.l. en het *V. V.*

verder omdat de voortvluchtige tevens deserteur is en art. 191 R. L. juist het proces in geval van desertie uitsluit.

Voorts ontbreekt in de R. L. een voorschrift, dat de krijgsraad zich onbevoegd kan verklaren, wanneer gedurende de informatiën de onbevoegdheid niet door Offn.-Cn. of den A. M. is opgeworpen en de beklaagde ter terechtzitting van den krijgsraad deze verwerping niet voordraagt. Eene desbetreffende aanvulling in art. 243 R. L. zou aan het bezwaar tegemoet kunnen komen 1).

Eindelijk moge instemming worden betuigd met de uitgesproken wenschen 2), dat de bepalingen van den vijfden Titel, tweede Hoofdstuk, R. L. betreffende de »Provoost geweldig bij de Landmagt» grootendeels uit de herziene Rechtspleging zullen worden weggelaten; op enkele uitzonderingen na kan van toepassing van die bepalingen geene sprake meer zijn. Waar de wet, na herziening, »in eene doorlopend genummerde reeks van Titels, Hoofdstukken en Artikelen» zal worden samengevat, zal toch zeker alles wat niet meer toepasbaar is, in de eerste plaats mogen en moeten wegvallen.

Wanneer ten slotte de totaal-indruk omtrent het Ontwerp moge worden geformuleerd, dan past in de eerste plaats een woord van hulde en dank voor de onbekrompen wijze, waarop aan vele gebreken der militaire rechtspleging is tegemoet gekomen. Daarbij worde echter niet over het hoofd gezien, dat enkele hoofdfouten, die niet binnen het kader der partieele herziening konden vallen, blijven bestaan en tevens beletten, de aangebrachte verbeteringen tot hare volle waarde te doen komen; wellicht zou verder de herziening tot enkele andere punten kunnen worden uitgestrekt, zonder bijzondere moeilijkheden te veroorzaken. Vooral door invoering van openbaar-

1) Tevens zal wellicht de verscherping van de preventieve hechtenis, in art. 249 R. L. genoemd, kunnen worden weggenomen.

2) Zie *Het Vaderland* van 17 en 18 April j.l. en het *V. V.*

heid en verdediging zullen aan den militairen rechter hogere eischen worden gesteld, waarmede bij de benoeming der krijgsraadsleden, in verband met eene voorafgaande bijzondere opleiding, rekening zal moeten worden gehouden.

Het bijzonder tijdelijk karakter der partieele herziening zij een waarborg, dat zij eene algeheele herziening niet in den weg sta!
